

Rechtskundig Weekblad

Vereniging zonder winstgevend doel

Verschijnt elke zondag

Abonnementsprijs: 600 F per jaar

Postcheckrekening nr. 3185.22

Beheer en Redactie: Prof. Mr. Ridder René VICTOR, Justitiestraat 21, Antwerpen

Twintig jaar Belgisch-Nederlandse samenwerking op het gebied van het recht

door Prof. Mr. J.M. POLAK

Op vrijdag 8 december 1967 komt de Vereniging voor de vergelijkende studie van het recht van België en Nederland in Gent voor haar zeventiende algemene vergadering bijeen. Haar afdelingen staatsrecht, strafrecht en privaatrecht gaan dan beraadslagen over de onderwerpen: toetsing van de wet aan de grondwet, de zedendelicten en precontractuele verhoudingen. Tevens wordt bij die gelegenheid stilgestaan bij het twintigjarig bestaan van de vereniging. Opgericht op 19 september 1947 te Brussel op initiatief van E. van Dievoet en E.M. Meijers die reeds voor de oorlog een dergelijk plan hadden besproken⁽¹⁾, heeft de vereniging aanvankelijk met tussenpozen van 18 maanden, later jaarlijks vergaderd. De preadviezen voor de drie afdelingen zijn met de verslagen van de beraadslagingen opgenomen in jaarboeken. In bijlagen zijn telkens lijsten opgenomen van de voornaamste juridische boeken die in beide landen zijn verschenen. Jaarboek X dat de vergaderingen van 1965 en 1966 betreft, is kortgeleden verschenen.

De Vereniging die een beperkt aantal leden kent⁽²⁾, moet niet verward worden met de Benelux-studiecommissie tot eenmaking van het recht. Afgezien hiervan dat daarin ook Luxemburg is vertegenwoordigd, heeft de Beneluxcommissie die in zekere zin uit de vereniging is voortgekomen⁽³⁾, een officiële status. Haar leden worden door de regeringen van de drie landen benoemd. Volgens art. 1 van het reglement⁽⁴⁾ dat haar bij de start is meegegeven, zoekt zij « naar de middelen en de mogelijkheden om eenvormigheid in de beginselen en overeenstemming in de juridische oplossingen tot stand te brengen en stelt zij eventueel aan de Minister van Justitie van ieder der landen voor zulke beginselen of zelfs zulke wetteksten in hun onderscheidene wetgeving te doen aannemen, waardoor op een bepaald gebied eenvormigheid of zelfs eenmaking van het recht wordt bereikt ».

Het werk van de commissie heeft pas na de instelling van de Raadgevende Interparlementaire Beneluxraad bekendheid ook naar buiten gekregen. Ingevolge art. 4 van de overeenkomst van 5 november 1955 nopens de instelling van de Beneluxraad moet namelijk jaarlijks rapport worden uitgebracht betreffende een viertal aangelegenheden waaronder de eenmaking van het recht. In de tien

rapporten die zijn uitgebracht, vinden we nauwkeurig wat sinds 1948 is gedaan. Zo zijn o.m. de volgende ontwerpen gereed gemaakt: een eenvormige wet betreffende het internationaal privaatrecht; een verdrag betreffende de verplichte aansprakelijkheidsverzekering inzake motorrijtuigen; een Benelux-Gerechtshof; een verdrag betreffende de rechterlijke bevoegdheid, het faillissement en het gezag en de tenuitvoerlegging van rechterlijke beslissingen, scheidsrechterlijke uitspraken en authentieke akten; een model-wet inzake de agentuurovereenkomst; een modelwet inzake de volmacht; een verdrag aangaande de uitlevering en de rechtshulp in strafzaken; een regeling betreffende de bedrogsdelicten; een regeling betreffende de vrijwillige betaling van geldboeten; een verdrag inzake de tenuitvoerlegging van rechterlijke beslissingen in strafzaken.

Er is meer ontworpen. Er zijn bij de commissie ook nog verschillende onderwerpen in behandeling, zoals de koop, de dwangsom, de commoriënten, het boetebeding en de toepassing van het strafrecht naar de plaats. Ook zijn op andere wijze, door andere commissies en werkgroepen, ontwerpen voorbereid. Voor een deel hebben die tot Benelux-verdragen geleid. Indrukwekkend is de totale oogst echter niet zodat het begrijpelijk is dat de Interparlementaire Beneluxraad op 17 maart 1967 een ontwerp-resolutie van het lid Bommer heeft aangenomen waarin wordt aangedrongen op nauwere samenwerking.

Deze resolutie heeft maar gedeeltelijk de samenwerking op het gebied van het recht op het oog. De recente plannen voor een Benelux-regeringsconferentie waarvan op 31 augustus j.l. mededelingen zijn gedaan, zijn vooral gericht op mogelijke uitbreiding van de economische unie en een andere institutionele opzet voor de Benelux. Wel vormen zij een extra stimulans om ter gelegenheid van het twintigjarig bestaan van de Vereniging voor de vergelijkende studie van het recht van België en Nederland wat nader in te gaan op de rechtskundige samenwerking die immers met het vorenstaande wel heel onvolledig is geschetst.

Wie de jaargangen van het Rechtskundig Weekblad en het Nederlands Juristenblad van kort na de tweede wereldoorlog doorneemt, wordt getroffen door de vele

bewijzen van de wil tot samenwerking. Het Rechtskundig Weekblad van 22 september 1946 stelt in zijn redactionele inleiding dat het de bedoeling is « steeds in nauwer contact te komen met de Noord-Nederlandse juristen, wat voor de Vlaamse rechtswetenschap een voordeel zal zijn van ongemeen belang ». Dat dit gemeend is, is in bijna iedere aflevering te constateren. Alles wat in Nederland in boeken en tijdschriften verschijnt, wordt vermeld en vaak ook besproken. Regelmatig vinden bijdragen van Nederlandse juristen een plaats. Arresten van de Hoge Raad worden kort samengevat. In noten bij Belgische rechterlijke uitspraken worden Nederlandse rechtspraak en doctrine verwerkt. De opdracht aan Meijers om een nieuw Burgerlijk Wetboek te ontwerpen, geeft aanleiding tot de vraag of België niet een zelfde weg moet volgen. « Een argument voor de onmiddellijk verwezenlijking van dit initiatief ware ook, dat een regelmatige contactname tussen de Nederlandse en Belgische geleerden, belast met de herziening van het Burgerlijk Wetboek hunner respectievelijke landen, bevruchtend zou werken » (5).

Het N.J.B. toont ook regelmatig zijn enthousiasme. Zijn hoofdredakteur J.C. van Oven juicht de oprichting van de Vereniging en van de Benelux-studiecommissie toe, is vol lof voor het baanbrekende boek van Van Dievoet over « Het Burgerlijk Recht in België en in Nederland van 1800 tot 1940 » (6) en vermeldt in zijn verslag over de Groninger vergadering van de Nederlandse Juristen-Vereniging (7) dat de Minister van Justitie aldaar hoge toekomstverwachtingen liet horen: de Ned. Juristen-Vereniging zou wellicht eenmaal een Benelux-Juristen-Vereniging worden, met landelijke secties!

In dit klimaat konden verschillende initiatieven gedijen. In de Vlaamse Rechtskundige Bibliotheek werden boeken van de Nederlandse juristen J.M. van Bemmelen over het probleem van de doodstraf, T.J. Dorhout Mees over het verzekeringsrecht in België en Nederland en P.J.A. Adriani over de vergelijking tussen Belgische en Nederlandse belastingstelsels, opgenomen. Regelmatig werden over en weer spreekbeurten vervuld waarbij vooral de door de oorlog opgeworpen rechtsvragen het onderwerp uitmaakten. Zo sprak de huidige Nederlandse voorzitter van de Vereniging J.H. Beekhuis te Gent en Leuven in 1947 over herstel van onrecht, tijdens de bezetting gepleegd (8).

Uit deze — vaak persoonlijke — contacten zijn vele vormen van samenwerking gegroeid. Wat in de jaren 1946, 1947 en 1948 door enkele pioniers is opgezet, heeft op verschillende terreinen van het recht op telkens weer andere wijze navolging gevonden. In een overzicht dat niet te lang en onleesbaar door een overdaad van verwijzingen mag worden, kan daarvan slechts een bloemlezing worden gegeven. De lezer wil daarmee, vooral als hij een leemte bespeurt, wel rekening houden.

De contacten en de samenwerking bestaan vooral hierin dat over en weer voorlichting wordt gegeven over het eigen rechtstelsel of vergelijkend en kritisch wordt geschreven over het andere. Beschouwingen van die aard treft men vooral aan in tijdschriften en boeken. Maar deze vormen toch niet de enige bron. Kenmerkend voor de latere ontwikkeling is dat Belgen en Nederlanders elkaar ook gevonden hebben in organisatorisch verband. In zoverre is het werk van de jubilerende Vereniging niet alleen blijven staan. Zowel in verenigingen en op congressen als in de redakties van tijdschriften zijn vormen van samenwerking toegepast.

Regelmatige ontmoetingen van Belgen en Nederlanders vinden plaats op de zgn. Administratieve Dagen die sinds 1950 periodiek worden georganiseerd door het Belgisch Instituut voor Administratieve Wetenschappen en het Nederlands Instituut voor Bestuurswetenschappen (9). Van

1955 af worden daarnaast zgn. studiedagen gehouden die uitgaan van een viertal Belgische instellingen en het genoemde Nederlandse I.B.W. De Belgische en de Nederlandse vereniging voor agrarisch recht hebben twee maal een gezamenlijke studiedag gehouden (10) en zijn van plan daarmee voort te gaan. Dat op de eigen vergaderingen gasten uit het andere land aanwezig zijn, is zeer gebruikelijk. Niet zelden wordt de inleiding door de nabuur verzorgd. Een enkele maal wordt gedaan wat in de Vereniging gebruikelijk is: het onderwerp wordt, door preadviseurs van verschillende nationaliteit belicht. De Nederlandse Vereniging voor Administratief Recht deed dit in 1948 toen naast G.A. van Poelje en A.M. Donner de Belg J. Lespes schreef over algemene beginselen van administratief recht. De Broederschap der Notarissen in Nederland volgde in 1950 toen Z. van Hee en A.H.H. Krootjes over het notariaat in België en Nederland schreven. De Broederschap der Candidaat-Notarissen liet in 1960 naast W. Westbroek de Belgische hoogleraar R. Dekkers preadviseren over problemen van levensverzekering. In 1965 beraadslaagde de Nederlands Orde van Advocaten over de positie van de benadeelde in verkeersstrafzaken aan de hand van een Belgisch preadvies van J. Nuytinck en een Nederlands van B. van Marwijk Kooy.

Intensiever is de samenwerking op redactioneel niveau. Het Tijdschrift voor Rechtsgeschiedenis dat in 1950 is herleefd, kent een redactie waarin Belgen en Nederlanders gezamenlijk zitting hebben. Een gelijke situatie treft men aan bij Sociaal-Economische Wetgeving dat zich presenteert als een tijdschrift voor Europees, Nederlands en Belgisch sociaal-economisch recht. Het Tijdschrift voor Overheidsadministratie heeft twee Belgen in de redactieraad. Het daarmee nauw samenwerkende Belgische Tijdschrift voor Bestuurswetenschappen en Publiek Recht kent Nederlandse medewerkers. Het in 1964 met zoveel succes in België opgerichte Tijdschrift voor Privaatrecht kan op de steun van enkele Nederlandse juristen rekenen. Er zijn meer gebeurtenissen te vermelden die de Belgisch-Nederlandse samenwerking in gunstige zin beïnvloed hebben. Ik denk dan aan de in België in de Nederlandse taal uitgegeven verzamelingen van de Algemene Practische Rechtsverzameling en het Administratief Lexicon; aan de colleges die Belgische en Nederlandse hoogleraren hetzij in het kader van het Cultureel verslag tussen beide landen hetzij incidenteel en niet officieel geven; aan de boekenverzamelingen die onder auspiciën van de Vereniging zijn opgebouwd (11), aan de waardering die tot uiting komt in de verlening van eredoctoraten (12). Speciaal moet nog vermeld worden dat ook de juridische studenten niet achterblijven en op hun congressen elkaar uitnodigen. Een betrekkelijk recent voorbeeld is het van 10-12 februari 1965 in Gent gehouden Vlaams Interuniversitair Rechtscongres (zie R.W. 6 juni 1965).

Als ik over het vele dat over en weer is geschreven, iets wil mededelen, lijkt het mij goed de indeling aan te houden die ook in de Vereniging gebruikelijk is: staatsrecht, strafrecht en privaatrecht. Men moet dan maar voor lief nemen dat daardoor bepaalde nieuwe rechtsgebieden niet de plaats krijgen waarop ze eigenlijk recht hebben. Met name in de rubriek staatsrecht doet zich deze moeilijkheid voor.

Wel is het wenselijk eerst en afzonderlijk aandacht te besteden aan die publikaties die zich bezighouden met onderwerpen waarbij van een gemeenschappelijk belang sprake is. Het aantal verdragen tussen België en Nederland moge niet groot zijn, er is wel het nodige over geschreven. Zo is er aan beide zijden nog al wat gepubliceerd over het eerste werkstuk van de studiecommissie, de eenvormige wet betreffende het internationaal privaatrecht (13), dat overigens in revisie is. S.E.W. bevat regelmatig beschouwingen over de sociaal-economische raak-

punten tussen beide landen, zoals het verdrag inzake in-, uit- en doorvoer⁽¹⁴⁾ en het vestigingsrecht⁽¹⁵⁾. Men denke ook aan de vrij talrijke rechtsvragen van internationaal privaatrechtelijke aard die in de praktijk zich voordoen en tot reacties in de literatuur leiden zoals de echtscheiding van Belgen in Nederland⁽¹⁶⁾ en de in België te verlenen bescherming van aan Nederlanders toebehorende modellen⁽¹⁷⁾.

De staatsrechtelijke literatuur is omvangrijk. Dit komt niet alleen hierdoor dat wij daartoe — als gezegd — terreinen rekenen die eigenlijk daar niet thuis horen. Ook wat in de traditionele zin staatsrecht en administratief recht genoemd mag worden, is sterk vertegenwoordigd. Voor een belangrijk deel mag men dat toeschrijven aan de activiteiten van de redakties van het Tijdschrift voor Overheidsadministratie en het Tijdschrift voor Bestuurswetenschappen en Publiek Recht die regelmatig plaats inruimen voor beschouwingen over het recht van het andere land. Een voorbeeld vormt het bijzonder nummer van het eerste tijdschrift (1959, p. 265-295) waarin ter gelegenheid van het bezoek van Koning Boudewijn aan Nederland door een aantal deskundigen is geschreven over het Belgisch staatsrecht.

Een van deze schrijvers is de burgemeester van Wateringen M.P.A. Meissen die eerder was gepromoveerd op een proefschrift Vergelijking van Belgisch en Nederlands gemeenterecht (1954). Zijn collega A.A. Bosschaert volgt in 1958 met een proefschrift over de burgemeester in België en Nederland. Van W.C. van Oordt was in 1950 een dissertatie verschenen waarin de overheidsaansprakelijkheid in België en Nederland aan een onderzoek was onderworpen en de Belgische situatie ter navolging was aangeboden. De bekende Gentse hoogleraar A. Mast heeft in zijn overzicht van het Belgisch administratief recht veel Nederlandse literatuur verwerkt. E. van Raalte wijdt een studie van vergelijkend staatsrecht aan de ontwikkeling van het minister-presidentschap in Nederland, België, Frankrijk, Engeland en enige andere landen. Overgeschrijven we de grenzen van staats- en administratiefrecht dan komen we o.a. tegen het boek van A. de Leeuw over de agrarische ruilverkaveling waarin de Belgische schrijver het recht van zijn land met dat van Frankrijk en Nederland vergelijkt. Het boek van P.J.A. Adriani vermeldde ik reeds. Fiscaal interessant is ook de disertatie van J.B. Portielje (1945) over werking en bevordering van de sociaal nuttige functie der levensverzekeringen in de belastingwetgeving van Nederland en de naburige staten (zijnde Duitsland, Frankrijk, België, Engeland en Zwitserland).

De strafrechtelijke literatuur is minder omvangrijk dan die van staatsrecht en privaatrecht. Naast handboeken als dat van J. Rubbrecht in wiens Inleiding tot het Belgisch strafrecht (1958) de Nederlandse literatuur regelmatig wordt geciteerd, vinden we Nederlandse proefschriften van J. Remmelink, Onbevoegde uitoefening van beroepen in het Nederlands strafrecht (1951) waarin een afzonderlijk hoofdstuk aan het Belgisch recht is gewijd en J. van Anken, De strafrechtelijke bescherming van de rechten van de scheppende mens in de Beneluxlanden (1962). En dan natuurlijk weer artikelen in tijdschriften, vooral kort na de beëindiging van de oorlog toen in beide landen het « incivisme » tot grote problemen aanleiding gaf⁽¹⁸⁾.

De privaatrechtelijke voorlichting en rechtsvergelijking is in de Belgische literatuur sterker vertegenwoordigd dan in de Nederlandse. In het Rechtskundig Weekblad zijn vaak rechterlijke uitspraken van annotaties voorzien waarin verwezen wordt naar Nederlandse rechtspraak en schrijvers⁽¹⁹⁾. Iets dergelijks kennen we in Nederland niet. In het algemeen heeft de Belgische rechtspraak en literatuur bij Nederlandse rechters en andere praktijkju-

risten weinig bekendheid. Ook de wetenschappelijke literatuur aan Belgische zijde besteedt meer aandacht aan de Nederlandse dan omgekeerd.

Als ik dan weer een betrekkelijk willekeurige greep moet doen uit de boeken, tref ik aan Belgische zijde aan: Jan Ronse, Aanspraak op schadeloosstelling uit onrechtmatige daad (1954), S. Frédéricq, De eenmaking van het burgerlijk recht en het handelsrecht (1957), M. Storme, De bewijslast in het Belgisch privaatrecht (1962) en al diegenen die in de A.P.R. ook het recht van Nederland hebben behandeld. Nederlandse proefschriften die min of meer uitvoerig op het Belgische recht ingaan, zijn van M.P.J.A. Cremers, Beschouwingen over Merkenrecht (1946), N.L.C. Fonkert, Beschouwingen over de wetgeving op de verzekeringsovereenkomst (1950), B. van der Esch, Vergelijkend vennootschapsrecht. De N.V. naar Engels, Amerikaans, Frans en Belgisch recht tegen de achtergrond van de Nederlandse voorschriften (1953), Jantina Brouwer, De nationaliteit van de gehuwde vrouw in België en in Nederland (1955).

Is er dus een niet onaanzienlijke oogst binnen te halen, dit mag niet beletten ook de tekortkomingen te zien. In de eerste plaats valt bij nader beschouwen op hoe incidenteel en fragmentarisch de rechtsvergelijkende uiteenzettingen vaak zijn. Vooral de staatsrechtelijke literatuur bevat nog al eens bijdragen die als eigenaardigheid of anekdote wel interessant zijn maar nog lang niet toe zijn aan vruchtdragende onderlinge vergelijking. Wat dat betreft, is het privaatrecht veel verder al moet daar waar de verfijning vaak tot het uiterste gaat, weer worden geconstateerd dat subtiele verschillen wel eens erg breed worden uitgemeten.

Het strafrecht, zo is mijn indruk, houdt het juiste midden.

Teleurstellend is voorts dat een enkele maal Belgische en Nederlandse auteurs wel het middel van de rechtsvergelijking toepassen maar daarbij over het recht van de nabuur heen kijken. Het ligt voor de hand dat de teleurstelling vooral groot is als het publikaties betreft van Nederlandstalige Belgen⁽²⁰⁾. En in de commentaren die de praktijk direct moeten beïnvloeden, wordt maar sporadisch het recht van het andere land vermeld. Vandaar dat in de rechtspraak zo weinig van die invloed te merken is.

Nu zijn voor deze tekortkomingen wel goede verklaringen te vinden. De belangrijkste zijn, dunkt mij, deze. In de twintig jaar die wij willen beschrijven, heeft zich een zeer belangrijke schaalvergroting voorgedaan. De verdragen tot oprichting van de E.G.K.S., E.E.G. en Euratom, de Europese Conventie tot bescherming van de rechten van de mens en de fundamentele vrijheden e.d. hebben fundamentele wijzigingen gebracht, niet alleen in de nationale rechtsstelsels maar ook in de rechtsbeoefening. De rechtsvergelijking kan zich niet meer beperken tot twee landen maar moet meer gaan omvatten. Dat vraagt mankracht en die is schaars. In het privaatrecht zeker, tenminste aan Nederlandse kant waar men de handen vol heeft aan het nieuwe Burgerlijk Wetboek. Bovendien is de rechtsbeoefening ook op andere fronten bezig de traditionele kaders te doorbreken en de werkterreinen te verruimen, zoals bijv. blijkt uit de pogingen het positieve recht meer rechtssociologisch te benaderen.

Deze hindernissen op de weg naar intensievere samenwerking zijn niet van vandaag of gisteren. Reeds in 1948 schetste E. van Dievoet in een rede die kortgeleden posthuum in het Rechtskundig Weekblad werd opgenomen (8 oktober 1967) de moeilijkheden die zich zullen voordoen als wordt gestreefd naar eenmaking van het Belgische en het Nederlandse privaatrecht. Enkele jaren later preadviseerde P. Eyssen voor het Thijmgenootschap

(1951) over de unifikatie van het recht in de Beneluxlanden en drong aan op oprichting van een Beneluxhof. In 1955 schreef de huidige Belgische voorzitter van de Vereniging G. van Hecke over Doel en methode van de juridische samenwerking in Benelux-verband ⁽²¹⁾.

Sinds enige tijd voegen zich bij de stemmen van de mensen van de wetenschap die van de praktijk. We hebben al gezien dat de Interparlementaire Beneluxraad zich heeft uitgesproken voor ruimere samenwerking. Ook anderen dringen daar op aan. Maar hoe moet die verwezenlijkt worden?

Het lijkt mij al een grote verbetering dat de Benelux-Studiecommissie een werkprogramma voor de vijf komende jaren moet maken. Planning gaat ons juristen niet steeds gemakkelijk af. Als men kennis neemt van het programma dat in de loop der jaren door de civielrechtelijke sectie is aangehouden, krijgt men de indruk dat eerder persoonlijke voorkeuren dan praktische urgentie en kans op slagen bij de keuze de doorslag hebben gegeven. Juist omdat dit werk zo tijdrovend is en de mankracht schaars, is het zaak een alleszins verantwoorde keuze te doen.

Daarmee kan overigens niet worden volstaan. Dezelfde economische overwegingen pleiten er voor organisatorisch eveneens verbeteringen in te voeren. Bij het tienjarig bestaan van de Vereniging heeft J.M. van Bemmelen gepleit voor van overheidswege ingestelde bureaus voor rechtsvergelijking en unifikatie ⁽²²⁾. Of het die kant uit moet, weet ik niet. Maar wel is het zeker dat het maken van nieuwe plannen zonder organisatorische voorzieningen zinloos is.

Twintig jaar samenwerking op wetgevend gebied heeft geleerd dat men op verschillende manieren tot elkaar kan komen. Eenmaking is niet de enige manier. Zij is ook niet altijd het verkieslijkst. Het Beneluxverdrag betreffende uitlevering en wederzijdse rechtshulp in strafzaken toont aan dat ook bevredigende resultaten kunnen worden geboekt door het opstellen van gemeenschappelijke regels van samenwerking. Met de warenwetgevingen in de Beneluxlanden zal blijkens een recent persbericht een soortgelijke gedragslijn worden gevolgd. Op die weg moet worden voortgegaan.

Deze aanpak sluit niet uit dat we daarnaast op iets grootsers mikken. Het burgerlijk recht heeft in de plannen tot eenmaking altijd voorop gestaan. Al zijn we dan nu zover dat we in een volledige eenmaking niet meer geloven — en zulks niet alleen omdat we er de mankracht niet voor hebben, maar ook omdat we de urgentie niet zo hoog aanslaan ⁽²³⁾ — een poging om een gedeelte te verwezenlijken is daarmee niet veroordeeld. Vooral niet als al een werkstuk op tafel ligt. Dat nu is het geval

met het ontwerp voor een algemeen gedeelte van het verbintenissenrecht (boek 6 van het Nederlands ontwerp voor een nieuw B.W.). Voorlopig is in Nederland nog zoveel te doen aan de rest van de ontwerpen voor een nieuw B.W. dat gerust dit gedeelte aan het onderling beraad van een kleine groep deskundigen uit beide landen kan worden onderworpen. Hoewel niet zeer dringend, is vernieuwing en uniformering van dit stuk burgerlijk recht, zeker in een tijd waarin de onderlinge vermogensrechtelijke contacten sterk toenemen, zeker de moeite waard. En het biedt de kans om eens een nieuwe wijze van samenwerking te beproeven. In België zal voor een dergelijk plan zeker belangstelling bestaan ⁽²⁴⁾.

(1) In het Rechtskundig Weekblad van 28 september 1947 is opgenomen een verslag van R. Victor alsmede de toespraken van Van Dievoet, Meijers en de Belgische Minister van Justitie P. Struye.

(2) Momenteel 30 Belgen en 30 Nederlanders.

(3) Zij is opgericht op 17 april 1948.

(4) Zie N.J.B. 1948, p. 346.

(5) R.W. 1946/7, K. 1118.

(6) N.J.B. 1946, p. 367.

(7) N.J.B. 1948, p. 445/6.

(8) Opgenomen in R.W. van 7 december 1947.

(9) De meeste preadviezen zijn opgenomen in het Nederlandse tijdschrift Bestuurswetenschappen.

(10) Zie De Pacht, 1964, p. 316-322 en 1966, p. 130-135.

(11) De Belgische boeken zijn in de bibliotheek van het Vredespaleis te 's-Gravenhage, de Nederlandse in de bibliotheek van het Departement van Justitie te Brussel te vinden.

(12) Zijn de mij verstrekte inlichtingen juist en volledig dan zijn in de beschreven periode de volgende eredoctoraten toegekend.

Leuven: W.P.J. Pompe, C.W. van der Pot en A.M. Donner.
Gent: R. Kranenburg, P.J.A. Adriani, R.P. Cleveringa, J. Drion en A. Pitlo.

Brussel: J. Offerhaus en I. Samkalden.

Utrecht: L. Frédéricq.

Nijmegen: E. van Dievoet en A. Mast.

(13) O.m. G. van Hecke, R.W. 1955/6, K. 377; L.I. de Winter, W.P.N.R. 4238-4242; R.D. Kallewijn, N.J.B. 1952, p. 237-246 en 261-273.

(14) A. Mulder, S.E.W. 1961, p. 225 e.v.

(15) W. van Gerven, S.E.W. 1965, p. 195 e.v.

(16) N.J.B. 1953, p. 197 en 482.

(17) R.W. 1-7-1950, 2-12-1951 en 25-5-1952.

(18) J.M. van Bemmelen, De bestrijding van het « incivismisme » en de collaboratie in België, N.J.B. 1945, p. 297-305 en 313-320.

(19) Enkele voorbeelden: 1947/8, K. 137, 416 en 956; 1949/50, K. 159, 941 en 1703; 1951/2, K. 260 en 1729; 154/5, K. 170.

(20) Verg. N.J.B. 1948, p. 498 en 1956, p. 396.

(21) R.W. 6 februari 1955.

(22) N.J.B. 1958, p. 545/6.

(23) Laatstelijk door de Nederlandse Minister van Justitie bij de behandeling van zijn begroting in de vaste commissie voor Justitie op 19 oktober 1967 duidelijk onder woorden gebracht.

(24) Zie laatstelijk M. Storme, Tijdschrift voor Privaatrecht, 1967, p. 565.

BENJAMIN CONSTANT

(1767 - 1830)

Op 23 oktober van dit jaar was het twee eeuwen geleden, dat Benjamin Constant te Lausanne geboren werd. Deze stad behoorde toen tot het gebied van Bern en onderging daardoor zowel Franse als Duitse invloed. Hierdoor bezocht Constant in zijn jonge jaren zowel Parijs, als Edinburgh en Erlangen in Duitsland, waar hij onder invloed van Schiller en Kant kwam. Daarna koos hij voor Frankrijk, waaruit zijn protestantse familie afkomstig was. Hij bracht zijn Frans burgerrecht opnieuw tot geldigheid en geraakte daar onder de invloed van Madame de Staël en de Franse politiek.

In de literatuur zal hij een rol spelen, maar ook, als

politicus zal hij zich een blijvende plaats in de staatsleer weten te veroveren door zijn hoofdwerk: « Cours de Politique Constitutionnelle », dat later, in 1861, door Eduard Laboulaye met een inleiding voorzien, werd uitgegeven, in een definitieve uitgave.

Constant is geen diepzinnig denker en bewerkte van de staatstheorieën, maar een man, die met de bestaande theorieën goede en praktische oplossingen nastreefde, in het tijdperk van de restauratie. Tevoren had hij zijn weg gezocht onder het Directoire, het Consulaat en het Keizerrijk. In een periode, waarin hij Frankrijk verlaten moet, huwt hij een Duitse vorstin von Hardenberg. Ook

onder de teruggekeerde Bourbons moet hij weer vluchten, nu naar Engeland. Zijn «Principes de Politique», van 1815, waren niet in de smaak gevallen. Later, onder Karel X, voelde hij zich moedeloos worden. Maar toen kwam, in 1830, Louis Philippe aan de regering, als burger-koning. Constant werd staatsraad, mocht zich vrij uiten en kreeg van hem twee honderd duizend franken uitgekeerd. Heel kort daarop stierf hij, op 8 december.

De grote verdienste van Benjamin Constant, als jurist, bestaat nu hierin, dat hij op een oorspronkelijke wijze de grote tegenstelling, waarmede men in het tijdperk van de restauratie worstelde, heeft weten op te lossen, door in Frankrijk aan de vorst een bepaalde staatstaak, bij uitsluiting toe te wijzen.

Die tegenstelling, uit de revolutie afkomstig, bestond enerzijds in het zogenaamde «monarchische principe», het zich door een vorst doen regeren, en anderzijds het vraagstuk van de volksinvloed, door middel van vertegenwoordigers, een Franse variant van Siéyès op de leer van de volkssouvereiniteit van Rousseau. Beide machten waren in feite van onmiskenbare betekenis gebleken te zijn. Het grote staatkundige vraagstuk bestond nu hierin, hoe de verhouding van die tegenover elkaar gestelde machten zou dienen te zijn.

Constant wilde dit vraagstuk met het verstand, met de rede, oplossen. Hij was een zogenaamde doctrinair. Met behulp van de bestaande theorieën hierover zocht hij naar een voor zijn tijd goede praktische oplossing. De staat is voor hem een groot werktuig, dat tot taak heeft de algemene vrijheid en de welvaart van de mens te verwezenlijken. De onderdelen dienen in de staat zo samen te werken, naast en met elkaar, dat zij elkaar niet wederkerig hinderen. Orde, veiligheid en rust dienen er te heersen, geen tumult, strijd en verwarring.

Deze opzet roept de verdeling van de staatstaak van Montesquieu (1689-1755) in zijn herinnering, waarbij wetgeving, rechtspraak en administratie gescheiden, d.w.z. over verschillende personen verdeeld, dienden te worden, zo, dat een machtenevenwicht in de staat zal ontstaan, terwille van de vrijheid van de burgers.

Maar zulk een harmonie was gebleken niet uit zich zelf alleen te kunnen ontstaan.

Met de leer van Montesquieu was inmiddels heel wat geëxperimenteerd, in Amerika en in Europa, en de ervaringen waren dus talrijk.

Theoretische kritiek, zelfs van Rousseau in diens «Contrat Social» (1762) was voorafgegaan. Zijn volksgemeenschap was een zedelijke eenheid en hoe kan nu iets, hier de staat, een eenheid zijn, wanneer hij in drie volkomen gescheiden delen verdeeld is? Montesquieu gelijkt hier in zijn werk, op dat van een Japanse goochelaar, die voor de ogen van het publiek, een kind in stukken scheurt, hen in de lucht werpt en het als één geheel weer opvangt (Contr. Soc. 11,2.)

Toch hadden de Verenigde Staten van Amerika na 1776 in hun eerste constitutie, als nieuw maatschappelijk verdrag van de vroegere Britse koloniale onderdanen, die nu vrije volksgenoten waren geworden, dit ondernomen. Slechts het veto-recht van de president was hier de enige inbreuk op de volkomen machtenscheiding geworden.

Overall elders in Europa was, na de revolutie, de vorst bij alle drie machten betrokken, zelfs bij de rechtspraak, die uit zijn naam werd gesproken.

Bovendien was gebleken, dat de vraag van belang was, wie er over eventuele botsingen tussen de verschillende machten, omtrent hun bevoegdheden, uitspraak zou doen. Technisch gezegd: wie heeft de macht, om over de macht van die drie machten te beslissen, wanneer twee of drie beweren het recht van handelen te hebben. Dit wordt later in de Duitse staatsleer de Kompetenz-Kom-

petenz genoemd. Zo heeft bijv. de rechterlijke macht zelfstandig haar eigen K.K. Want zij maakt zelf uit, of zij al of niet bevoegd is.

Benjamin Constant heeft nu, na deze praktische ervaringen met de trias politica van Montesquieu, diens leer uitgewerkt tot een leer met vijf machten.

Allereerst verdeelt hij de wetgevende macht van de twee vertegenwoordigende lichamen in twee machten. De Volksvertegenwoordiging vertegenwoordigt de openbare mening, terwijl de senaat de traditie vertegenwoordigt. De vijfde macht wordt gevormd door de kroon die *boven* alle andere machten geplaatst is, als een regelende macht (pouvoir régulateur).

Een maatschappelijke inslag valt hier niet te ontkennen, waarbij het vroegere machtenevenwicht verbroken wordt. Want het is de zelfstandige koninklijke macht, die boven de andere machten staat, om het evenwicht en de harmonie tussen hen te handhaven, als een centrale algemene macht.

Hierdoor ontstaat de constitutionele monarchie, met een koning, die als een neutrale bemiddelaar, er belang bij heeft, dat het evenwicht van de machten in stand blijft, waardoor hij zich gelijktijdig voor alles dient te interesseren.

Bestond dit reeds niet in Engeland, waar de koning de ministers kan ontslaan (administratie), het parlement kan ontbinden (wetgeving), en gratie kan verlenen bij de rechtspraak? Het prerogatief van de kroon, dat John Locke reeds in 1690 als zodanig vermeldde!

Maar ook de volksinvloed kan zich toch tegelijk doen gelden en daardoor is de persoonlijke vrijheid gewaarborgd, zo, dat de individualiteit, als scheppend menselijk vermogen, zich het best kan uiten. Want kan in Engeland dit prerogatief zich eigenlijk wel doorzetten tegen een hardnekkige volksinvloed? Maitland, in zijn boek over de Engelsche constitutie, betwijfelt het. En met de godsdienst is het dan als met de door de staat aangelegde wegen. Laat de staat hen onderhouden, als het maar tegelijkertijd aan ieder vrij staat de voorkeur aan andere kleinere wegen te geven. Want de staat dient opgebouwd te worden op de individuele rechten, met een brede basis en de vorst in de top, terwijl uit de revolutie, gedurende de restauratie, een staat was voortgekomen, die als een omgekeerde pyramide het individu onderdrukt.

Geen centraal absoluut gezag dus, maar een soort federalisme in een eenheid, hetgeen later een «organische staat» genoemd zal worden.

Dan hebben de onderdelen ieder een eigen taak in het geheel. Benjamin Constant streefde dus, met de bestaande praktijk voor ogen, naar een nieuw machtenevenwicht tussen overheid en onderdanen. Hij vond dit op originele wijze, wees een uitweg uit de reactie van de restauratie, door aan de hoogste overheid een eigen, hogere, regelende taak op te dragen. Koningschap en volksvertegenwoordiging zijn beide gered, door de toewijzing van eigen taken.

Geen wonder, dat de burger-koning verrukt was en in 1830, toen hij aan de regering kwam, zijn leer voor de toekomst aanvaardde. Want hoe vooruitstrevend men ook was, hij zat als vorst stevig te paard. Men was alle schommelingen door een behoeden van de inwendige vrede eindelijk te boven, die de revolutie gekenmerkt hadden en scheen een goede toekomst tegemoet te gaan. Ook andere schrijvers kwamen nu aan hun trekken, zoals Guizot en de Tocqueville, die gedurende de restauratie over de geschiedenis van de vertegenwoordiging en over het ideaal van de Amerikaanse democratie geschreven hadden.

Benjamin Constant had van zijn kant het grote geluk, dit, na al zijn politieke strijd en moeilijkheden, nog te mogen beleven, als een glorie-tijdperk, onmiddellijk voor

zijn dood. Het was, om met Horatius te spreken nu: « Omne tulit punctum, qui miscuit utile dulci ». Bovendien bleef zijn leer, onder de naam van die van het « juste milieu » blijvend aan de geschiedenis van de staatsleer verbonden.

De bijzetting van zijn stoffelijk overschot in het Pan-

theon, op het eerste bevrijdingsfeest na zijn overlijden, in juli 1831, bewees hoezeer men het daarmede in Frankrijk eens was. Ten slotte was dus voor hem nog een tijd aangebroken, waarvoor zijn staatkundig denken rijp was geworden.

PROF. J.J. VON SCHMID.

RECHTSPRAAK

HOF VAN CASSATIE

1e Kamer. — 9 juni 1967.

Voorzitter: M. Rutsaert.

Raadsheer-verslaggever: M. de Vreese.

Advocaat-generaal: Mr. Mahaux.

Advocaten: Mrs. Struye en De Bruyne.

Onteigening ten algemenen nutte. — Billijke vergoeding. — Schatting door deskundige van de waarde van verkavelingsmogelijkheden spruitende uit bestaand urbanisatieplan. — Wijziging van het plan. — Eis tot bijkomende vergoeding. — Waardevermindering van het goed « hic et nunc ».

Bij een onteigening ten algemenen nutte werd in de schatting van de deskundige rekening gehouden met de verkavelingsmogelijkheden spruitende uit het bestaande urbanisatieplan der gemeente, dat het aanleggen voorzag van een straat waardoor de overblijvende percelen langs openbare wegen zouden gelegen zijn.

Nadien werden deze plannen gewijzigd zodat de percelen gans werden ingesloten en de mogelijkheid tot verkaveling veel moeilijker werd.

De eigenaar vroeg voor de waardevermindering van zijn goed, ingevolge dit nieuw plan, een bijkomende vergoeding.

Het is ten onrechte dat de onteigenende overheid zich hiertegen verzette omdat deze eis er op zou neerkomen rekening te houden met toekomstige, maar thans nog onzekere gevolgen van de onteigening. Door het nieuw plan, waardoor de verkavelingsmogelijkheden aanzienlijk moeilijker werden, ondergaan de percelen « hic et nunc » een waardevermindering, ook afgezien van elke eventuele latere onteigening.

Noels en Daumerie t./ Nationale Maatschappij voor Kleine Landeigendom en Comité tot aankoop van onroerende goederen.

Gehoord het verslag van Raadsheer de Vreese en op de conclusie van de Heer Paul Mahaux, Advocaat-generaal;

Gelet op het bestreden arrest, op 10 februari 1965 door het Hof van beroep te Brussel gewezen;

Over het eerste middel, afgeleid uit de schending van de artikels 1319, 1320, 1322 van het Burgerlijk Wetboek, de miskenning van de bewijskracht van de conclusies door de eisers en door de verweerders genomen voor het Hof van beroep te Brussel, en de schending van de artikels 11 en 97 van de Grondwet,

doordat na aangenomen of alleszins niet betwist te hebben dat, zoals de conclusie van de eisers het staande hield, de aangestelde deskundige de aan de eisers wegens onteigening van een gedeelte van hun eigendom toekomende hoofdvergoeding (voor de grond) op 1.102.625

frank bepaald had, gelet op de verkavelingsmogelijkheden volgens zekere door de bevoegde gemeentelijke overheden opgemaakte plannen die echter achteraf, dit wil zeggen na het neerleggen van het verslag van de deskundige, door nieuwe plannen van dezelfde overheden gewijzigd werden, en zonder te ontkennen dat, zoals de conclusie van de eisers het uitdrukkelijk staande hield, volgens de plannen die bestonden op het ogenblik dat de deskundige zijn verslag neerlegde, « een straat zou aangelegd worden tussen zekere stukken grond, zodat de overblijvende goederen van de eisers langs openbare wegen zouden gelegen zijn », doch « dat deze plannen op 20 september 1963 door het gemeentebestuur van Tongerlo gewijzigd werden, met goedkeuring door de dienst van Stedebouw op 30 september 1963, in die zin dat deze wegen thans afgeschaft zijn met het gevolg dat de overblijvende goederen ten Zuiden gans ingesloten worden, dat aldus elke mogelijkheid van verkaveling in bouwgrond van de overblijvende hectaren, nochtans uitstekend gelegen, bijna uitgesloten is », het bestreden arrest de schatting van de deskundige, gebaseerd op het verkavelingsmogelijkheden die uit de eerste plannen bleken, eenvoudig aanneemt, beslist dat de eisers geen recht hebben op de bijkomende vergoeding die door hen geëist werd voor de waardevermindering van hun overblijvende gronden, ingevolge de nieuwe plannen en de verminderde verkavelingsmogelijkheden, en deze beslissingen hierop steunt; dat de eisers dan ook menen dat de gemeente daardoor deze overblijvende gronden tegen een te lage prijs zou kunnen onteigenen, weshalve zij van nu af reeds vergoeding eisen voor de waardevermindering ingevolge het nieuwe plan, dat de eisers in deze redenering niet kunnen gevolgd worden; dat inderdaad het aanvaarden van de stelling van de eisers op dit punt er zou op neerkomen rekening te houden met toekomstige, maar thans nog onzekere gevolgen van de onteigening, volgens welke men zich beroept op een plan, op zeker ogenblik gunstig voor de eisers, waarvan nadien moest afgezien worden voor een nieuw op te maken plan, ditmaal ongunstiger voor de eisers,

terwijl het arrest de conclusie van de eisers niet beantwoordt in zoverre zij staande hield dat de nieuwe plannen wegen afschaffen, wat tot gevolg had dat de overblijvende goederen « ten Zuiden gans ingesloten worden », en dat zij dus recht hadden op een bijkomende onteigeningsvergoeding wegens waardevermindering van de overblijvende goederen, hoewel de rechterlijke beslissingen, om overeenkomstig artikel 97 van de Grondwet wettelijk gemotiveerd te zijn, al de door de partijen in regelmatig neergelegde conclusies ingeroepen middelen en excepties moeten beantwoorden:

Overwegende dat de eisers in conclusie voor het hof van beroep aanvoerden dat, terwijl de schatting van de deskundige rekening hield met de verkavelingsmogelijkheden spruitende uit de toen bestaande urbanisatieplannen van de gemeente, welke het aanleggen voorzag van een straat waardoor de overblijvende percelen langs openbare wegen zouden gelegen zijn, deze plannen na de debatten

voor de eerste rechter gewijzigd werden, met goedkeuring door de dienst voor stedenbouw, in die zin dat die straat werd afgeschaft met het gevolg dat de overblijvende percelen ten zuiden gans ingesloten worden, zodat elke mogelijkheid van verkaveling in bouwgrond van de overblijvende hectaren bijna uitgesloten wordt, en het niet onmogelijk is dat de gemeente welke die overblijvende percelen eveneens wenst aan te kopen voor het aanleggen van een gemeentepark, zal pogen ze tegen een lage prijs te onteigenen;

Overwegende dat de eisers, op grond van die beschouwingen, wegens de waardevermindering welke de overblijvende percelen, ingevolge dit nieuw, voor de eisers minder gunstig plan ondergingen, een bijkomende vergoeding vorderen;

Overwegende dat het arrest, ten deze, enkel beschouwt dat de stelling van de eisers «er zou op neerkomen rekening te houden met toekomstige, maar thans nog onzekere gevolgen van de onteigening, volgens welke men zich beroept op een plan, op zeker gunstig voor appellanten, waarvan nadien moest afgezien worden om een nieuw op te maken plan, ongunstiger ditmaal voor appellanten»;

Overwegende dat het arrest zodoende geen passend antwoord verstrekt op de conclusie van de eisers in zover zij aanvoert dat, ingevolge het nieuw urbanisatieplan dat sedert de debatten voor de eerste rechter is tussengekomen en door de dienst voor stedenbouw werd goedgekeurd, en waardoor de verkavelingsmogelijkheden van de overblijvende percelen aanzienlijk moeilijker worden, die overblijvende percelen «hic et nunc», ook afgezien van elke eventuele latere onteigening, een waardevermindering ondergaan waarvoor zij vergoeding vragen;

Dat het middel gegrond is;

Over het derde middel, afgeleid uit de schending van artikel 97 van de Grondwet,

doordat, na beslist te hebben dat «het overdreven zou voorkomen geen enkel vergoeding toe te staan voor de posten bomen, beplantingen en wederafsluiting», het bestreden arrest beslist dat de door de vrederechter toegestane en door de rechter in herziening bijgetreden vergoeding, rechtmatig voorkomt en dient behouden te blijven, en dienvolgens een vergoeding van 1.000 frank voor «wederafsluiting (cementpalen en afsluitingsdraad)» toestaat, wanneer de eisers in hun conclusie staande gehouden hadden dat het niet volstond een bedrag toe te kennen voor het verlies van cementpalen en afsluitingsdraad, door de deskundige geschat op 1.000 frank, maar dat daarenboven een vergoeding diende toegekend te worden voor de wederafsluiting die de eisers genoodzaakt zijn op te richten, nu hun overblijvende goederen niet meer rechtstreeks aan een bestaande weg zullen palen, en dat de kosten van deze wederafsluiting, inbegrepen de vergoeding voor verlies van de bestaande afsluitingen, door deskundige Eenens zeer bepaald berekend werden op 13.089 frank,

terwijl 1e) het intrinsiek tegenstrijdig is, enerzijds, te beslissen dat een vergoeding dient toegekend te worden wegens de wederafsluiting en, anderzijds, slechts een vergoeding toe te kennen voor het verlies van cementpalen en afsluitingsdraad, hetgeen er op neerkomt geen vergoeding voor de wederafsluiting toe te kennen,

2e) alleszins de conclusie van de eisers niet beantwoord wordt in zoverre zij een onderscheid maakte tussen de vergoeding van 1.000 frank voor het verlies van cementpalen en afsluitingsdraad en de bijkomende vergoeding van 12.089 frank voor de wederafsluiting,

3e) minstens uit de motivering van het arrest onmoge-

lijk kan uitgemaakt worden of het hof van beroep heeft willen beslissen dat het onjuist was dat de eisers «genoodzaakt worden de wederafsluiting op te richten», dan wel of het heeft willen beslissen dat zij daartoe genoodzaakt werden doch geen recht hadden op een bijkomende vergoeding, dan wel nog of de voor cementpalen en afsluitingsdraad toegestane vergoeding van 1.000 frank voldoende was om de kosten van wederafsluiting te dekken,

zodat deze onvoldoende of onduidelijke motivering het Hof in de onmogelijkheid stelt zijn controle uit te oefenen over de wettelijkheid van de bestreden beslissing en met het gebrek aan de door artikel 97 van de Grondwet vereiste motivering gelijkstaat;

Overwegende dat de vrederechter en de rechtbank wegens cementpalen en afsluitingsdraad een vergoeding hadden toegekend van 1.000 frank;

Overwegende dat de eisers in hun conclusie staande hielden dat hun, benevens een bedrag wegens het verlies van de (bestaande) cementpalen en afsluitingsdraad, geschat op 1.000 frank, daarenboven een vergoeding diende te worden toegekend voor de wederafsluiting die zij genoodzaakt waren op te richten;

Overwegende dat het arrest er zich toe beperkt te beslissen dat de door de vrederechter toegekende en door de rechtbank bijgetreden vergoeding rechtmatig voorkomt en dient behouden te blijven, en in zijn beschikking gedeelte voor «wederafsluiting: (cementpalen en afsluitingsdraad)» een vergoeding toekent van 1.000 frank;

Overwegende dat het arrest zodoende geen passend antwoord geeft op de conclusie van de eisers luidens welke hun, boven de som van 1.000 frank voor de bestaande cementpalen en afsluitingsdraad, een afzonderlijk bedrag wegens wederafsluiting diende te worden toegekend;

Dat het middel gegrond is;

Om deze redenen,

en zonder acht te slaan op het tweede middel dat tot geen meer uitgebreide vernietiging kan leiden,

Vernietigt het bestreden arrest in zover het de vraag van de eisers verwerpt, strekkende tot een bijkomende vergoeding wegens waardevermindering van de overblijvende percelen ingevolge een nieuw urbanisatieplan dat de verkavelingsmogelijkheden van die overblijvende percelen aanzienlijk beperkt en in zover het wegens «wederafsluiting: (cementpalen en afsluitingsdraad)» een vergoeding toekent van 1.000 frank;

Beveelt dat melding van dit arrest zal worden gemaakt op de kant van de gedeeltelijk vernietigde beslissing;

Veroordeelt de verweerders in de kosten;

Verwijst de aldus beperkte zaak naar het Hof van beroep te Gent.

HOF VAN CASSATIE

1e Kamer. — 22 april 1967.

Voorzitter-verslaggever: M. Moriamé.

Advocaat-generaal: Mr. Delange.

Inkomstenbelastingen. — Geen bewijs van het belastbaar feit. — Nietig verklaarde aanslag. — Gewijsde. — Geen nieuwe aanslag.

Wanneer een definitieve beslissing (in casu arrest van het Hof van Beroep) een oorspronkelijke aanslag heeft nietigverklaard op grond, dat het belastbaar feit niet bewezen is, verzet het gezag van gewijsde van de beslissing zich ertegen, dat de administratie bij toepassing van art. 74 bis van de gecoördineerde wetten, op grond

van dezelfde of een deel van dezelfde elementen een nieuwe aanslag vestigt, zelfs al voert het nieuwe bewijzen van het besproken belastbaar feit aan.

Kermans t./ Belgische Staat (min. van Financiën)

Gelet op het bestreden arrest op 15 maart 1965 door het Hof van beroep te Brussel gewezen ;

Over het eerste middel, afgeleid uit de schending van de artikelen 97 van de Grondwet, 1319, 1320, 1322, 1349, 1350, inzonderheid 3e, 1351, 1352 van het Burgerlijk Wetboek, 74bis van de wetten betreffende de inkomstenbelastingen, gecoördineerd bij besluit van de Regent van 15 januari 1948, 6 van de wetten betreffende de nationale crisisbelasting, gecoördineerd bij besluit van de Regent van 16 januari 1948, 480, 10°, van het Wetboek van Burgerlijke Rechtsvordering,

doordat, na te hebben vastgesteld dat in 1944 ten laste van eiser een bedrag van 152.800 fr. door navordering van rechten over 1942 aangeslagen werd in de bedrijfsbelasting, in de nationale crisisbelasting en in de aanvullende personele belasting, en dat die aanslagen bij een arrest van het hof van beroep van 21 december 1949 waren nietig verklaard op grond inzonderheid dat enerzijds, naar de mening van de rechter, de artikelen 25 en 27, paragraaf 1, van de gecoördineerde wetten geen toepassing vonden en anderzijds dat op artikel 15, paragraaf 2, van dezelfde wetten geen beroep kon worden gedaan, «daar de administratie niet bewijst dat de besproken belastingen werden geheven op stortingen die uit de verdeling van het maatschappelijk vermogen voortkomen», het bestreden arrest beslist dat, nadat de ten laste van de coöperatieve vennootschap «Noordnatie» op dit zelfde bedrag gevestigde aanslagen nietig waren verklaard bij een arrest van het hof van beroep van 24 april 1961, de administratie de aanslagen waarvan bij het arrest van 21 december 1949 ontlasting werd verleend, op geldige wijze opnieuw heeft kunnen vestigen ten laste van eiser, op grond dat «het arrest van 21 december 1949 door zijn motivering de mogelijkheid niet uitsluit van een eventuele toepassing, op het betwiste element, van artikel 15, paragraaf 2, van de gecoördineerde wetten ; dat het eenvoudig vaststelt dat het feit waaruit, volgens de zienswijze van de administratie, de toepassing van deze bepaling volgt, niet bewezen is dat het thans vaststaat dat dit feit (te weten dat het bedoelde bedrag stortingen vertegenwoordigt die uit de verdeling van het maatschappelijk vermogen voortkomen) bewezen is, zoals reeds is gewezen door het tweede arrest van 24 april 1961... ; dat het arrest van 24 april 1964 vaststelde dat die omstandigheid duidelijk bleek uit de twee overeenkomsten van 1 juli 1935 en 11 april 1941 die ter terechtzitting van 27 maart 1961 werden neergelegd ; dat uit deze motivering blijkt dat het bewijsmateriaal eerst op de terechtzitting van het hof in 1961 werd overgelegd en in het debat gebracht ; dat op grond hiervan mag worden ondersteld dat de rechter ten tijde van het vorige arrest van 21 december 1949 niet beschikte over deze bewijselementen waaruit hij had kunnen afleiden dat het bedrag van 152.800 fr. belastbaar was in de bedrijfsbelasting en in de aanvullende personele belasting ; dat in elk geval het hof niet moet onderzoeken of in 1949 de rechter, in tegenstelling met zijn bewering, wel over de bewijselementen beschikte ; dat het enkel kan constateren dat die rechter heeft gesteld, en slechts dat heeft gesteld, dat de nietigverklaring van de aanslagen ; dat d'entengevolge de vraag hierop neerkomt of het betreffende de verdeling die de toepassing van artikel 15, paragraaf 2, van de gecoördineerde wetten kan meebrengen dat dientengevolge de vraag hierop neerkomt of het beginsel van het gezag van het rechterlijk gewijsde, van welk beginsel artikel 74bis niet afwijkt, zich ertegen ver-

zet dat het hof, in 1965, verklaart dat thans bewezen is hetgeen volgens de beslissing van het hof in 1949 alsdan niet bewezen was ; dat zodanige verklaring op zichzelf niet tegenstrijdig is, aangezien wat op een bepaald ogenblik in feite niet bewezen was, het vanzelfsprekend naderhand in feite kan worden ; ... dat in belastingzaken het bestaan van artikel 74bis van de gecoördineerde wetten, hoewel het geen afbreuk doet aan het beginsel van het gezag van het rechterlijk gewijsde, invloed kan hebben op de omvang van dit gezag ; dat immers dit artikel 74bis tot gevolg heeft de administratie opnieuw te plaatsen in de toestand waarin zij zich bevond toen zij de niettigverklarde aanslagen heeft gevestigd ; dat deze tekst van toepassing is zodra de aanslag nietig verklaard is omdat hij niet werd gevestigd overeenkomstig een wettelijke regel, met uitzondering van een regel betreffende de verjaring ; dat zulks betekent dat de administratie over de verlenging van de in de tekst bepaalde aanslagtermijn, beschikt zowel wanneer de oorspronkelijke aanslag nietig verklaard is omdat hij op een met de wet strijdig bewijsmiddel berustte als wanneer een procedureregulering werd geschonden ; dat gebruik kan worden gemaakt van nieuwe bewijselementen om de belastbaarheid aan te tonen van de bedragen die vroeger het voorwerp waren geweest van nietigverklarde aanslagen ; dat zelfs niet vereist is dat het bewijs van de belastingselementen waarop de niettigverklarde aanslag gevestigd was, op dezelfde wijze geleverd werd als de aanslag die deze zal moeten vervangen... ; dat aldus in geval van nietigverklaring omdat de administratie de grondslag niet verantwoordt waarop de aanslag wettelijk moet geschieden (hetzij de administratie een ongeoorloofd bewijsmiddel heeft gebruikt, hetzij zij, zoals in het onderhavige geval, een bewijs heeft voorgesteld dat geen of onvoldoende bewijs is), de administratie nieuwe bewijsmiddelen zal kunnen gebruiken, evenals zij zou gerechtigd zijn een aanslag van ambtswege die wegens willekeur nietig verklaard is, te vervangen door een nieuwe eveneens van ambtswege gevestigde aanslag, die deze keer echter behoorlijk verantwoord is ; ... dat in het onderhavige geval, in strijd met wat eiser beweert, het huidige dossier niet meer hetzelfde is als dat hetwelk in 1949 aan het hof is voorgelegd dat immers het arrest van 21 december 1949 er zich weliswaar toe beperkt te constateren dat er geen bewijs was betreffende de verdeling van het maatschappelijk vermogen, maar dat het latere arrest van 24 april 1961 vaststelt dat deze omstandigheid (de verdeling van het maatschappelijk vermogen die bestaat in de uitbetaling van aandelen aan een ontslagnemend vennoot) bleek uit overeenkomsten die eerst op 27 maart 1961 neergelegd en in het debat gebracht waren ; dat trouwens het feit van de verdeling thans niet meer betwist wordt en dat het hof niet mag nagaan of hetgeen werd gewezen, zowel in 1949 als in 1961, al dan niet verkeerd is ; dat derhalve eiser niet gerechtigd is om de exceptie van gewijsde aan te voeren »,

terwijl het arrest op die wijze enerzijds het gezag van het rechterlijk gewijsde heeft miskend dat verbonden is aan het arrest van 21 december 1949, hetwelk zich er tegen verzette dat de administratie, zelfs onder beroep op nieuwe bewijselementen, de aanslagen waarvan eiser was ontlast, opnieuw ten kohiere brengt (schending inzonderheid van de artikelen 1349 tot 1352 van het Burgerlijk Wetboek) en aldus aan dit laatste arrest een betekenis heeft gegeven die onverenigbaar is met zijn bewoordingen, wat een miskenning is van de bewijskracht ervan (schending van de artikelen 1319, 1320 en 1322 van het Burgerlijk Wetboek) en anderzijds aan het arrest van 24 april 1961, waarbij eiser geen partij was, op onwettelijke wijze een gezag van rechterlijk gewijsde heeft toegekend dat tegenover eiser gold (schending inzonderheid van art. 1351 van het Burgerlijk Wetboek) ;

en terwijl artikel 74bis, dat enkel de aanslagtermijnen verlengt, geen machtiging kan verlenen om het gezag van het rechterlijk gewijsde te miskennen, zodat de reden die de rechter uit deze bepaling afleidt, evenmin als de andere overwegingen die hij uiteenzet, zijn beslissing wet-
telijk kunnen rechtvaardigen (schending van alle aan-
geduide bepalingen) :

Over de twee onderdelen :

Overwegende dat uit het arrest en uit de stukken waar-
op het Hof vermag acht te slaan blijkt : a) dat het ge-
schil loopt over de opnemings, door de administratie van
financiën, in de belastbare grondslag van de bedrijfsbelas-
ting, de nationale crisisbelasting en de aanvullende per-
sonele belasting voor het dienstjaar 1961, navordering van
rechten over 1942, van een bedrag van 152.800 fr. die de
coöperatieve vennootschap Noordnatie in 1941 aan eiser
als saldo van de prijs van terugkoop van zijn aandeel in
het maatschappelijk vermogen gestort heeft, ten gevolge
van zijn tot in 1935 opklimmend ontslag als werkend
vennoot, en de fiscus te dien einde toepassing heeft ge-
maakt van de artikelen 15, paragraaf 2, 35, paragraaf 4, en
74bis van de gecoördineerde wetten betreffende de in-
komstenbelastingen ;

b) dat de administratie een eerste maal eiser had aan-
geslagen op voornoemd bedrag, dat toen door de admini-
stratie werd beschouwd als een eigenlijk bedrijfsinko-
men dat rechtstreeks onder toepassing viel van de ar-
tikelen 25 en 27 van de voornoemde gecoördineerde
wetten ;

Overwegende dat het Hof van beroep te Brussel bij
een regelmatig overgelegd arrest van 21 december 1949
deze eerste aanslag heeft nietig verklaard op grond : 1)
dat dit bedrag van 152.800 fr. aan eiser als « terugtrekking
van kapitaal » en niet als bedrijfsinkomen was gestort en
de belasting derhalve onwettelijk was ten aanzien van
artikel 25 van de gecoördineerde wetten ; 2) dat artikel
27 van deze wetten geen toepassing kon vinden, omdat
deze bepaling slaat op de winst van de nijverheids-, han-
dels- en landbouwbedrijven, dat eiser, lid van een coö-
peratieve vennootschap, geen koopman is en dat hij over-
igens sinds 1935 geen vennoot meer is ;

Dat voornoemd arrest de nietigverklaring van de aan-
slagen nog verantwoordt op grond ook hiervan « dat ar-
tikel 15, paragraaf 2, van de gecoördineerde wetten des
te minder kan worden ingeroepen daar in werkelijkheid
de administratie van financiën niet het bewijs levert dat
de besproken belastingen werden geheven op stortingen
die uit een verdeling van het maatschappelijk vermogen
voortkomen » ;

Overwegende dat, voor het hof van beroep, voor het-
welk aanhangig was het beroep door hem ingesteld te-
gen de beslissing van de directeur der belastingen waar-
bij zijn bezwaar tegen de nieuwe aanslagen ingekohierd
voor het dienstjaar 1961, navordering van rechten over
1942, verworpen was, eiser tegen de aanspraak van ver-
weerder de exceptie van het op 21 december 1949 gewijsde
die op het hierboven aangehaalde motief berust heeft op-
geworpen ;

Overwegende dat het bestreden arrest, dat vaststelt dat
het arrest van 21 december 1949 in kracht van gewijsde
gegaan is, deze exceptie verwerpt op de gronden in het
middel vermeld ;

Overwegende echter dat, wanneer, zoals in het onder-
havige geval een definitieve beslissing een oorspronkelijke
aanslag heeft nietig verklaard op grond dat artikel 15
paragraaf 2, niet op de aangeslagen bedragen kan wor-
den toegepast, daar de administratie niet bewijst dat deze
aanslagen « werden geheven op stortingen die uit een ver-

deling van het maatschappelijk vermogen voortkomen », het gezag van het gewijsde van deze beslissing zich er-
tegen verzet dat de administratie, met toepassing van
artikel 74bis van de gecoördineerde wetten, op grond
van geheel of een deel van dezelfde elementen een nieuwe
aanslag vestigt krachtens artikel 15, paragraaf 2, voor-
noemd, zelfs al voert het nieuwe bewijzen van de ge-
deeltelijke verdeling van het maatschappelijk vermogen
aan ;

Waaruit volgt dat het arrest, dat op de gronden die het
uiteenzet, de door eiser opgeworpen exceptie van gewijs-
de verwerpt, de in het middel aangeduide artikelen 1351 van
het Burgerlijk Wetboek en 74bis van de gecoördineerde
wetten betreffende inkomstenbelastingen schendt ;

Dat het middel gegrond is ;

Om deze redenen,

Vernietigt het bestreden arrest ;

Beveelt dat van dit arrest melding zal worden gemaakt
op de kant van de vernietigde beslissing ;

Veroordeelt verweerder in de kosten ;

Verwijst de zaak naar het Hof van beroep te Luik.

NOOT : De bepaling van het in het arrest aangehaalde
art. 74bis is thans opgenomen in art. 260 van het wet-
boek van de inkomstenbelastingen.

RAAD VAN STATE

7° Kamer. — 13 oktober 1967.

Voorzitter : M. Declaire.

Raadsheren : MM. Vermeulen en Baeteman.

Auditeur : M. Tacq.

Advocaten : Mrs. W. Van Nieuwerburgh
en J. Mertens de Wilmars.

**Wet van 7 december 1953 op de krotopruijing. — Ver-
klaring van de burgemeester dat een pand ongeschikt is
tot bewoning en bevel tot ontruiming. — Beoordeling op
grond van een puntensysteem. — Toezicht van de Raad
van State op de feitelijke grondslagen van de beoorde-
ling.**

*De gemeentelijke overheid kan, voor de uitvoering name-
lijk van de wet van 7-12-1953 op de krotopruijing,
ten einde de geschiktheid tot bewoning van de huizen
op een zo objectief mogelijke — d.w.z. uniforme en
zakelijke — wijze te meten en om na te gaan of deze
huizen niet moeten beschouwd worden als liggende
beneden de voor deze tijd laagste aanvaardbare stan-
daard van woonbaarheid, een puntensysteem uitwer-
ken.*

*Het is volkomen redelijk dat in dit puntensysteem
een onderscheid wordt gemaakt tussen de constructieve
toestand en de staat van onderhoud van het pand.*

Gehoord...

Overwegende dat het beroep strekt tot vernietiging van
het besluit van de burgemeester van Antwerpen van 26
juli 1965 waarbij die overheidspersoon het huis gelegen
te Antwerpen, Paardenmarkt 84, en eigendom van ver-
zoeker, wegens gevaar voor de openbare gezondheid on-
geschikt tot bewoning verklaart en dienvolgens enerzijds,
de bewoners beveelt het huis te ontruimen, zodra hun
een andere, passend geachte woning door het stadsbestuur
wordt aangeboden, en anderzijds, de eigenaar verbod op-

legt het huis na de ontruiming nog als woongelegenhed te gebruiken of te laten gebruiken ;

Over de toedracht van de zaak.

Overwegende dat blijkens het overgelegde administratief dossier het stadsbestuur van Antwerpen in het kader van de wet van 7 december 1953 op de krottruiming een saneringsplan tracht te verwezenlijken dat betrekking heeft op een blok oude huizen die gevat ligt tussen de hoeken gevormd door de Kleine Kauwenberg met langs de ene kant een rij huizen van de Paardenmarkt en langs de andere kant enkele huizen van het Kauwenstraatje ; dat het stadsbestuur, om de geschiktheid tot bewoning van huizen op een zo objectief mogelijke wijze — d.w.z. uniform en zakelijk — te meten en na te gaan of woningen, gelet op hun gebreken of op de ontstentenis van onontbeerlijk geachte gerieflijkheden, niet moeten worden beschouwd als liggende beneden de voor deze tijd laagste aanvaardbare standaard van woonbaarheid in een stad als Antwerpen, een puntensysteem heeft uitgewerkt dat samengevat hierop neerkomt : a. voor de verschillende elementen die de woonbaarheid van een huis bepalen, wordt telkens een minimale norm gesteld, b. voor iedere minimale norm waaraan het huis voldoet wordt een aantal punten (vijf of een meervoud volgens de belangrijkheid van de norm) toegekend, c. de normen vallen, globaal gezien, uiteen in twee hoofdrubrieken, degene die slaan op de constructieve bestanddelen van het huis en degene die slaan op het onderhoud, d. een huis dat van constructief standpunt aan alle minimale normen voldoet behaalt 220 punten, doch wordt als ongeschikt tot bewoning afgekeurd indien het geen 190 punten bekomt, e. een huis kan van het standpunt van het onderhoud, indien het aan alle minimale normen voldoet, 60 punten behalen, doch wordt, behoudens uit te voeren verbeteringswerken, ongeschikt tot bewoning verklaard indien het geen 30 punten bekomt ; dat ook de rijksgezondheidsinspecteur van Antwerpen die, binnen zijn ressort, krachtens de wet van 7 december 1953 advies over de woonbaarheid van huizen dient uit te brengen, een puntensysteem heeft uitgewerkt dat enigszins anders is opgevat dan dat van het stadsbestuur maar ook hierop neerkomt dat een huis, wanneer het aan een reeks minimale normen voldoet, voor ieder van die normen een bepaald aantal punten bekomt, terwijl het huis als onverbeterbare krot wordt gekwalificeerd indien het geen 50 van de 100 toe te kennen punten totaliseert ;

Overwegende dat verzoekers huis, zoals de andere huizen van het te saneren blok, door de bevoegde stadsdienst — de dienst voor werken — aan de hiervoor vermelde minimale normen van woonbaarheid werd getoetst, zoals blijkt uit een verslag van die dienst van 11 december 1961 en de daaraan gehechte puntenstaat ; dat uit die staat blijkt dat het huis met betrekking tot het onderhoud 50 punten op 60 bekomt — d.w.z. niet aan alle minimale vereisten voldoet maar, globaal genomen, toch niet onbewoonbaar is wegens gebrek aan onderhoud —, maar dat van constructief standpunt aan het huis slechts 160 op 220 punten konden worden toegekend ; dat het puntenverlies in hoofdzaak te wijten is aan het feit dat het huis slechts een geringe breedte en diepte heeft en bovendien helemaal is ingebouwd, zodat het geacht wordt een te beperkte woonoppervlakte en een te geringe natuurlijke verluchting te hebben, terwijl ook het feit dat het huis meer dan 150 jaar oud is en de buitenmuren niet vrij zijn van vochtigheid op bijkomende wijze het geringe puntenaantal verklaren ; dat de dienst die de hiervoor vermelde puntenstaat heeft opgemaakt in een brief van 7 april 1965 bevestigde dat daar niet geweten was dat,

sinds het eerste verslag van 11 december 1961, werken aan het huis werden uitgevoerd die van zodanige aard zouden zijn dat de woonbaarheid verbeterd zou zijn ; dat ook de rijksgezondheidsinspecteur van Antwerpen zoals blijkt uit een door hem verzonden brief van 18 mei 1965, het huis van verzoeker geschouwd heeft en te dier gelegenheid een puntenstaat heeft opgesteld die aantoonde dat een enigszins andere benadering van dezelfde feitelijke gegevens die ambtenaar er toe leidde het huis slechts 48 punten op 100 toe te kennen ; dat het bestreden besluit op 26 juli 1965 werd genomen met verwijzing naar de drie, hiervoor aangehaalde verslagen en hun bijlagen ;

Over de deugdelijkheid van het beroep.

Overwegende dat verzoeker als enig middel staande houdt dat het bestreden besluit niet de rechtens vereiste feitelijke grondslag heeft ;

Overwegende dat verzoeker in dat verband voorhoudt dat de puntenstaat opgemaakt door de dienst voor werken van het stadsbestuur en waarnaar het bestreden besluit voor zijn feitelijke grondslag uitdrukkelijk verwijst, een fout bevat in die zin dat ten onrechte tweemaal 5 punten werden afgetrokken wegens onvoldoende hoogte van de lokalen ;

Overwegende dat het nazien van bedoelde puntenstaat doet blijken dat die punten niet werden afgetrokken en dat verzoeker zich te dien aanzien vergist ;

Overwegende dat verzoeker verder nog de splitsing van het door het stadsbestuur uitgewerkte puntensysteem in twee globale rubrieken niet gerechtvaardigd acht en oordeelt dat slechts één enkele globale vergelijking met het maximum te behalen punten geoorloofd is ;

Overwegende dat verzoekers kritiek op dit punt — daar gelaten nog of het als bewijsargument in zijn middel past — niet kan worden gevolgd aangezien het reeds op het eerste gezicht redelijk is een onderscheid te maken tussen het blijvende, het « constructieve » in een gebouw enerzijds en dat wat in hoofdzaak afhankelijk is van het onderhoud anderzijds, zodat ook het stadsbestuur zijn gesystematiseerde en naar uniformiteit en zakelijkheid strevende beoordeling van de woonbaarheid van huizen de gekozen structuur kon geven ; dat verzoeker dienvolgens niet aangetoond heeft dat de puntenstaat door het stadsbestuur opgesteld door enige feitelijke onjuistheid is aangetast ;

Overwegende dat verzoeker de puntenstaat van de rijksgezondheidsinspecteur aanvecht, niet wat de juistheid van de daarin vervatte bevindingen betreft, doch enkel wat de toekenning van de punten aangaat, in die zin dat verzoeker het toegekend aantal punten onverklaarbaar gering acht, terwijl hij verder doet gelden dat het feit, twee punten beneden het gestelde minimum te blijven een onvoldoende reden is om te besluiten dat het huis niet aan de minimumvereisten van woonbaarheid voldoet ;

Overwegende dat de door de rijksinspecteur uitgebrachte en gehiffreerde beoordelingen voor het stadsbestuur in feite van zeer groot belang kunnen zijn, doch het stadsbestuur in rechte niet binden wanneer dat bestuur over de woonbaarheid van een huis te beslissen heeft ; dat het advies en de puntenstaat van de rijksinspecteur echter wel in rechte van belang zijn, indien de feitelijke vaststellingen die ze behelzen, tot grondslag hebben gediend van de burgemeester-beschikking die tot de onbewoonbaarheid besluit, zelfs indien de beoordelingen die de rijksgezondheidsinspecteur en de burgemeester op die feitelijke vaststellingen steunen, uiteenlopen ; dat in onderhavig geval echter noch de beoordeling noch de feitelijke bevindingen blijken uiteen te lopen ; dat de beperktheid van de woonruimte, de engheid van het huis, zoals die

vastgesteld is in de puntenstaat van het stadsbestuur, weerspiegeld wordt in het feit dat op de 20 punten die de rijksgezondheidsinspecteur te begeven heeft voor de « inhoud » van de lokalen van het huis, er maar 2 worden toegekend; dat wat verder nog door het stadsbestuur « gebrek aan open ruimte » achter het huis wordt geheten, teruggevonden wordt in de puntenstaat van de rijksgezondheidsinspecteur waar deze op de vier punten die telkens kunnen worden gegeven voor natuurlijke verlichting en natuurlijke verluchting er in beide gevallen slechts één punt toekent; dat hieruit kan worden afgeleid dat, al kan de rijksgezondheidsinspecteur misschien streng geweest zijn in zijn puntentoekenning — wat niet bewezen is — de daaraan ten grondslag liggende feiten niet onjuist zijn en het feit dat het bestreden besluit naar de puntenstaat van de rijksgezondheidsinspecteur verwijst derhalve niet tot gevolg kan hebben te doen aannemen dat het bestreden besluit een gevitieerde feitelijke grondslag zou hebben;

Overwegende dat verzoeker nog doet gelden dat hij, sinds de twee puntenstaten in 1961 werden opgesteld, verbeteringswerken aan zijn huis heeft uitgevoerd zodat de puntenstaten slaan op een andere toestand dan degene waarin zijn huis werkelijk verkeerde op het ogenblik dat in juli 1965 het bestreden besluit werd genomen;

Overwegende dat verzoeker als enige bewijsstukken van het feit dat hij verbouwings- of verbeteringswerken aan zijn huis heeft uitgevoerd, overlegt een bouwvergunning van het college van de stad van 11 december 1959 en een niet ondertekend contract met een aannemer ook van december 1959 (zonder preciese datum); dat in die stukken bedoelde verbouwingswerken in hoofdzaak zoniet uitsluitend betrekking hebben op het voorste benedenlokaal dat gebruikt werd als winkel en waarvan het uitzicht gemoderniseerd werd; dat verzoekers architect op het plan dat hij destijds voor die werken opmaakte, de hem opgegeven opdracht overigens omschreef als « verfraaien van winkelpui »; dat die werken derhalve uiteraard zonder weerslag moeten gebleven zijn op de constructieve gebreken van het huis die hiervoor werden vermeld; dat verzoeker er echter niet eens toe komt te bewijzen dat hij de verbouwingswerken voor de uitvoering waarvan hij einde 1959 vergunning had gekregen en een aannemingscontract had gesloten, in werkelijkheid heeft doen uitvoeren na december 1961, periode waarin de puntenstaten werden opgesteld; dat bij gebrek aan bewijs, verzoeker niet waarschijnlijk heeft gemaakt dat de puntenstaat van het stadsbestuur en van de rijksgezondheidsinspecteur inderdaad werden opgemaakt nog vóór de enige verbouwingswerken, waarvan hij het bestaan aantoonde, werden uitgevoerd;

Overwegende derhalve dat verzoeker er niet toe gekomen is het bewijs te leveren dat de door het bestreden besluit als feitelijke grondslag in aanmerking genomen gegevens niet met de werkelijkheid overeenstemmen; dat het middel, zoals het door verzoeker werd voorgedragen, niet deugdelijk is,

Besluit :

Artikel 1. — Het beroep is verworpen.

HOF VAN BEROEP TE BRUSSEL

1e Kamer. — 5 april 1967.

Voorzitter : M. Dellois.

Raadsheren : M.M. Sury en Screvens.

Advocaat-generaal : M. Dykmans.

Advocaten : Mrs. Misselyn en Dieryck.

Pand op handelsfonds. — Hypotheek — Konflikt. — Roerende goederen onroerend door bestemming. — Juridisch karakter van het pand op een handelsfonds. — Roerende goederen, die onroerend werden door bestemming kunnen in het pand op het handelsfonds begrepen zijn. — Rangregeling bij konflikt tussen hypotheek en pand op het handelsfonds : datum der inschrijving. — Opsomming der bestanddelen in de akte van inpandstelling niet limitatief.

Door de wet van 25 oktober 1919 op het in pand geven van een handelsfonds werd door de wetgever een nieuw begrip in het leven geroepen, dit van « handelsfonds », hetzij een economische eenheid, een productief geheel, dat evenals een onroerend erf het voorwerp van een zekerheid kan worden.

Het handelsfonds dat in pand wordt gegeven kan, evenzeer als het onroerend erf waarop een hypotheek rust, de roerende goederen begrijpen die onroerend werden door bestemming. Er bestaat geen enkele a'doende reden om aan te nemen dat deze goederen, die onroerend werden door bestemming, eerder zouden deel uitmaken van het onroerend erf dan van het handelsfonds.

Zelfs wanneer moest blijken dat er onverenigbaarheid zou bestaan tussen de hypothecaire wet en de wet op de in pandgeving van het handelsfonds, dient de voorkeur gegeven aan de bepalingen van deze jongere wet, daar zij de laatste wil van de wetgever uitdrukt.

Bij konflikt tussen de hypotheek op een onroerend goed, dat roerende goederen omvat die onroerend werden door bestemming, en het pand op het handelsfonds, dient de rangregeling te geschieden volgens de datum van de inschrijving.

De opsomming van de bestanddelen van een handelsfonds dat in pand wordt gegeven is niet limitatief. Uit het feit dat bepaalde goederen in de opsomming niet vermeld werden mag niet worden afgeleid dat zij uit het pand werden uitgesloten.

Curatoren faillissement « Société nouvelle Minerva » t./ Kredietbank.

Overwegende dat het beroep, dat tijdig werd ingesteld ontvankelijk is;

Overwegende dan de N.V. « Société Nouvelle Minerva » op 20 maart 1958 in faillissement werd verklaard; dat haar onroerende goederen met een reeks hypotheeken bezwaard waren, om een hypotheek in het voordeel van geïntimeerde ten bedrage van 4.500.000 frank in hoofsom, op het bevoegde hypotheekkantoor ingeschreven op 11 maart 1952; dat de gefailleerde vennootschap bovendien haar handelsfonds aan geïntimeerde in pand had gegeven tot zekerheid van een kredietopening in lopende rekening voor een bedrag van 50.000.000 frank in hoofsom; dat de pandakte op 3 mei 1952 op het eerste hypotheekkantoor te Antwerpen werd ingeschreven;

Overwegende dat de Rechtbank van koophandel te Antwerpen in haar vonnis dd. 6 april 1960 een betwisting ontstaan tussen de curatoren heeft beslecht; dat deze laatsten inderdaad niet overeenkwamen nopens de wijze van verwezenlijking van de industriële inrichting, d'e zich in de aan de gefailleerde toebehorende gebouwen

VLAAMSE JURISTEN,

ABONNEERT U OP

RECHTSKUNDIG WEEKBLAD

bevond, en wel of de elementen van bedoelde inrichting als roerende goederen mochten verkocht worden dan wel als onroerende goederen door bestemming, met in dit laatste geval de verplichte naleving van artt. 564 en 565 van de faillissementswet; dat de Rechtbank in haar voormeld vonnis besliste dat de industriële inrichting onroerend was bij bestemming en als onroerend moest verkocht worden, doch dat de goederen welke ervan deel uitmaken als roerend mochten verkocht worden mits akkoord van alle hypothecaire schuldeisers of op grond van de daad van beheer te stellen door de curatoren, nl. de roerendmaking, mogelijk na uitdoving van alle hypotheken;

Overwegende dat de curatoren alsdan in de maanden juni en juli 1960 tot de openbare verkoop van alle onroerende goederen overgingen; dat het lastenkohier voorzigt dat «goederen in deze veiling begrepen, bestemd tot roerendmaking in hoofde van de koper, zullen, zoals hier uitdrukkelijk bedongen, hun onroerend karakter slechts verliezen nadat de toewijzing onherroepelijk en definitief zal geworden zijn» en dat «hun koopprijs is zoals reeds hoger bepaald onderworpen aan de delegatie ten bate der hypothecaire schuldeisers»;

Overwegende dat uit de akte van minnelijke rangregeling d.d. 26 mei 1961 blijkt dat een belangrijk deel «machinen» niet aan kopers van onroerende goederen van natuur werden toegewezen; dat de netto-opbrengst van de alzo verkochte en roerend geworden machines de som van 13.246.902 frank bedroeg, onverminderd een schuldvordering van de curatoren ten belope van 910.588 frank tegen een in gebreke gebleven koper; dat na betaling van «het totaal der bevoorrechte en hypothecair-bevoorrechte vorderingen» een saldo van 14.071.206 frank aan de curatoren werd uitgekeerd, hetzij meer dan voormelde netto-opbrengst van de afzonderlijk verkochte machines; dat in dezelfde akte voorbehoud gemaakt werd voor alle rechten en voorrechten waarop geïntimeerde nog aanspraak kon maken uit hoofde van haar inschrijving op het handelsfonds;

Overwegende dat geïntimeerde, ingevolge een debiet-saldo van 3.783.529 frank (waarde 1/7/1961) op voormelde kredietopening gewaarborgd door de inpandgeving van het handelsfonds, door exploit van 18 januari 1962 appellanten vóór de Rechtbank van koophandel te Antwerpen heeft gedagvaard;

Overwegende dat geïntimeerde in het beschikkend gedeelte van deze dagvaarding vooreerst de Rechtbank verzocht haar vonnis d.d. 6 april 1960 te verklaren en te zeggen dat, tengevolge van de inpandstelling van het handelsfonds der gefailleerde vennootschap, het productieapparaat, nl. de machines en bedrijfsoutillering, in het verpande handelsfonds zijn begrepen en voor zoveel als nodig roerend werden gemaakt, onder het enkel voorbehoud van de rechten van de hypothecaire schuldeisers van wie de verworven rechten door een latere daad van beschikking van hun schuldenares niet kunnen geschaad worden;

Overwegende dat geïntimeerde geen partij was in het geding door voormeld vonnis beslecht; dat zij als pandhebbende schuldeiseres waarvan de belangen tegenstrijdig zijn met deze van de massa, door de curatoren niet wordt vertegenwoordigd; dat bovendien de beschikkingen van bedoelde beslissing noch duister, noch dubbelzinnig, noch tegenstrijdig zijn, zodat er geen aanleiding bestond om dit vonnis te verklaren;

Overwegende dat geïntimeerde verder heeft gevorderd het verzet door derden, dat zij verklaarde tegen hetzelfde vonnis te vormen, ontvankelijk en gegrond te verklaren «in de mate waarin er geen rekening werd noch kon worden gehouden met het wettelijk begrip van het han-

delsfonds dat alle bestanddelen bevat nodig of nuttig tot de uitbating van de nijverheid of de handel, alsmede en buitendien met de rechten en belangen van de pandhoudster die niet ter zake was vertegenwoordigd»;

Overwegende dat geïntimeerde geen belang heeft bij de intrekking van het vonnis van 6 april 1960, dat door de openbare verkoop, waarvan de geldigheid door haar niet wordt aangevallen, uitgevoerd werd; dat, zoals hierboven aangeduid, de sommen voortkomende uit de afzonderlijke verkoop van een deel der «machinen», alsook het saldo van de ganse verkoop, welke appellanten overhielden na betaling van de bevoorrechte en hypothecaire vorderingen, ruim voldoende zijn om de schuldvordering van geïntimeerde te betalen; dat het vonnis van 6 april 1960 aan geïntimeerde niet tegenstelbaar is, zodat zij gerechtigd is zonder meer de veoordeling van appellanten q.q. te vorderen om haar schuldvordering bij voorrang te betalen; dat zij zulks trouwens ook deed in voormelde dagvaarding;

Overwegende dat appellanten vooreerst voorhouden dat waar de pandgeving op handelsfonds slechts op roerende goederen kan dragen, deze goederen, die overeenkomstig artikel 524 van het burgerlijk wetboek door bestemming onroerend worden, geen deel van het pand kunnen uitmaken;

Overwegende dat het pand op het handelsfonds, zoals ingericht door de wet van 25 oktober 1919 gewijzigd door het koninklijk besluit nr. 282 van 30 maart 1936, op grondige wijze afwijkt van de pangeving van het burgerlijk wetboek en van deze van de wet van 5 mei 1872; dat de eerste rechter oordeelkundig onderstreept dat de bijzondere eigenschappen van deze zekerheidsstelling betrekking hebben op de techniek van de inpandgeving, op de goederen welke zij kan bevatten en op de pandhouders; dat terecht door de rechtsleer wordt beweerd, dat het pand op het handelsfonds een instituut «sui generis», een aan de handel eigen nieuwe zekerheid uitmaakt; dat het louter gebruik door de wetgever van het woord «pand» geenszins medebrengt dat hij hierdoor de goederen, onroerend door bestemming, uit bedoelde zekerheid heeft willen sluiten;

Overwegende dat uit artikel 1 en 2 van de wet van 25 oktober 1919 blijkt dat de handelszaak, beschouwd als een geheel, in pand kan gegeven worden; dat de componenten van de handelszaak, welke door de wet niet limitatief — behoudens wat de waarde van de in stock zijnde koopwaren betreft — worden aangeduid, o.m. het mobilaire van het magazijn en het gereedschap bevatten, goederen welke in de door artikel 524 van het burgerlijk wetboek gestelde voorwaarden onroerend door bestemming kunnen zijn; dat de wetgever geen onderscheid maakt naar gelang de uitbater van de handelszaak eigenaar is van het erf waarin hij zijn handel of nijverheid heeft gevestigd of slechts huurder ervan is; dat terecht door geïntimeerde wordt gewezen op de inzichten van de wetgever van 1936, die in het verslag aan de Koning de wens uitdrukt dat de wet «op het gebied van kredietverlening aan de grootnijverheid en de groothandel» ook toepassing zal vinden en op het feit dat de grootnijveraar of groothandelaar doorgaans eigenaar is van het erf waarin hij zijn bedrijvigheid uitoefent; dat niet te betwisten valt dat het besproken instituut veel belang zou verliezen indien het gereedschap wegens zijn onroerendmaking door bestemming aan de zekerheid zou ontsnappen; dat het standpunt van appellanten tot onzinnige gevolgen leidt o.m. waar de verdwijning van de zekerheid in een van zijn voornaamste elementen afhankelijk wordt gemaakt van de aankoop door de schuldenaar van het erf, waarin hij zijn nijverheid of handel uitbaat; wanneer deze aankoop wellicht slechts kon plaats hebben dank zij de fondsen hem door de geldschieder ten hand gesteld;

Overwegende dat er geen enkel afdoende reden bestaat om het gereedschap als eerder bestemd tot de dienst en de exploitatie van het erf dan wel als deel uitmakend van het handelsfonds te beschouwen; dat naast het begrip van erf met aanhorigheden (onroerende goederen door bestemming) er door de wetgever een nieuw begrip in het leven werd geroepen, dit van handelsfonds, hetzij een economische eenheid, een produktief geheel, dat zoals het erf het voorwerp van een zekerheid kan worden; dat zelfs indien de vroegere wetgeving (artikel 524 van het burgerlijk wetboek en artikel 45 - 2° - 2de al. van de hypotheekwet) met de latere onverenigbaar moest blijken, men de voorkeur aan deze laatste zou moeten geven, te weten de wet op de pandgeving van het handelsfonds, die de laatste wil van de wetgever uitdrukt;

Overwegende echter dat dank zij de verplichte inschrijving zowel van de hypotheek als van de pandgeving van het handelsfonds op het hypotheekkantoor — weliswaar in onderscheiden registers — de samenloop tussen de hypotheek en pandhebbende schuldeisers op de onroerende goederen door bestemming welke tevens deel uitmaken van het handelsfonds een met beide voormelde begrippen verenigbare oplossing vindt in een naar de datum van inschrijving bepaalde rangregeling; dat met andere woorden de besproken goederen slechts tot zekerheid (hypotheek of pand op handelsfonds) zullen dienen in zover de schuldenaar op een wettelijk openbaar gemaakte wijze hun zekerheidswaarde niet heeft uitgeput;

Overwegende dat bedoelde oplossing voorzeker moeilijkheden zal vertonen, waar bij voormelde samenloop de onroerende goederen door bestemming, elementen van het handelsfonds, nu eens samen met het erf dan weer met het handelsfonds worden verkocht; dat deze moeilijkheden echter niet onoverkomelijk zijn, daar een ventilatie van de verkoopprijs door schatting het bedrag, dat aan de betrokkene schuldeisers toekomt, kan bepalen;

Overwegende dat ter zake dergelijke verrichting overbodig is; dat de inschrijving van de pandakte plaats greep na de eerste hypotheek inschrijving in het voordeel van zelfde geïntimeerde genomen, die echter haar rang afstond ten bate van twee latere hypotheek inschrijvingen van de N.V. « Nationale Maatschappij voor Krediet aan de Nijverheid »; dat de drie volgende wettelijke inschrijvingen schuldvorderingen van rechtstreekse belastingen dekken, terwijl appellanten op 29 maart 1958 een inschrijving ten bedrage van 20.000.000 fr. in het voordeel van de massa der schuldeisers namen; dat de bevoorrechte vorderingen (kosten van de verkoop, rangregeling, verdeling enz.) en de hypotheek vorderingen, behalve deze van de massa, volledig betaald werden; dat de verkoopprijs van een deel der machines, onroerend door bestemming, die afzonderlijk verkocht werden, gekend is en de pignoratieve schuldvordering van geïntimeerde volledig kan dekken; dat het saldo van de totale verkoopprijs (onroerende goederen en afzonderlijk verkochte machines), aan de curatoren door de aangestelde notarissen overhandigd, dan ook eerst tot vereffening van bedoelde schuldvordering zal besteed worden, de inschrijving ten voordele van de massa van latere datum zijnde dan deze van de pandakte;

Overwegende dat appellanten te vergeefs de inzichten van partijen bij het sluiten van de overeenkomst inroepen; dat zij ten onrechte beweren dat ten tijde van deze overeenkomst algemeen erkend werd dat het pand op handelsfonds zich tot de onroerende goederen door bestemming niet kon uitstrekken met het gevolg dat partijen deze algemeen gangbare overtuiging moesten delen; dat in werkelijkheid reeds vóór 1952 een belangrijk deel van de rechtsleer tegen de rechtspraak van het franse Hof van cassatie opkwam, terwijl ons hoogste Hof het

vraagstuk nooit had beslecht; dat men uit de toenmalige staat van de rechtswetenschap geenszins kan afleiden dat partijen de machines, onroerend door bestemming, als elementen van de verleende zekerheid hebben geweerd;

Overwegende dat men zulks evenmin kan afleiden uit de bewoordingen van de overeenkomst; dat het pand droeg op « le fonds de commerce décrit ci-après, tel que ce gage est organisé par le loi du 25 octobre 1919 et les Arrêtés Royaux subséquents, fonds de commerce, comprenant la fabrication d'automobiles exploité sous l'enseigne « Minerva » dans l'immeuble situé à Edegem et Mortsel, y compris tous les effets et droits mobiliers, nuls exceptés ni réservés, que la S.A. « Société Nouvelle Minerva » use pour l'exercice de son commerce, notamment l'enseigne, la clientèle, y compris, le cas échéant, le bénéfice des stipulations de non concurrence;

le matériel et l'outillage comprenant... (volgt een lijst van circa 140 machines)

et en général, tout ce qui sert à l'exploitation du dit fonds... »

Overwegende dat geïntimeerde ingevolge haar hypotheek inschrijving dd. 11 maart 1952 op de gronden en gebouwen van de vennootschap Minerva wel moest weten dat uitrusting en gereedschap, alsmede alles wat diende tot uitbating van het handelsfonds, onroerende goederen door bestemming waren; dat de schuldenares zulks klaarblijkelijk eveneens wist; dat men dan ook zou moeten besluiten, indien men het standpunt van appellanten bijtreedt, dat in de bedoeling van partijen de inpandgeving van bedoelde goederen geen zin had en geen uitwerking kon hebben; dat zulks indruist tegen een redelijke verklaring (artikel 1157 van het burgerlijk wetboek) van het kontrakt, dat geen maand na voormelde hypotheek inschrijving gesloten werd; dat de inpandgeving in voormelde bewoordingen, kort na de hypotheekstelling, precies het bewijs levert dat partijen wel de bedoeling hadden uitrusting en gereedschap, onroerend door bestemming, ook in het pand te begrijpen; dat de hypotheek tot zekerheid van een hoofdsom van 4.500.000 fr. gesteld werd, terwijl het handelsfonds een kredietopening tot beloop van 50.000.000 fr. in hoofdsom moest waarborgen, hetgeen nog wijst op het belang van geïntimeerde de besproken goederen in het pand op te nemen;

Overwegende dat de zinsnede « y compris tous les effets et droits mobiliers », die niet uit haar verband mag gerukt worden, geenszins toelaat te besluiten dat partijen hieronder ook « le matériel et l'outillage comprenant... et en général, tout ce qui sert à l'exploitation du dit fonds » beoogden, die zij wisten onroerend door bestemming te zijn;

Overwegende dat appellanten weliswaar voorhouden dat de in de pandovereenkomst opgesomde machines en werktuigen deze van de « Oude Minerva » (een vorige vennootschap aan dewelke de gefailleerde is opgevolgd) zijn, die « ontmanteld » waren en in de boeken vermeld onder de benaming « Ancien Matériel et Outillage »; dat het nadien aangekochte materiaal tot op het ogenblik van de overeenkomst er niet in vermeld staat;

Overwegende dat indien bedoelde machines en werktuigen werkelijk ontmanteld waren, hetgeen door geïntimeerde niet schijnt te worden betwist, er tot hun roerendmaking zou moeten besloten worden vermits zij niet meer tot de dienst en de exploitatie van het erf werden bestemd; dat men echter in dit geval best begrijpt dat slechts deze machines en werktuigen het voorwerp van een uitdrukkelijke vermelding hebben gemaakt, omdat zij niet meer in het produktieproces werden gewikkeld en, ontmanteld zijnde, des te gemakkelijker van de hand konden gedaan worden;

Overwegende in ieder geval dat waar de overeenkomst

bepaalt dat het pand op het handelsfonds «comprenant la fabrication d'automobiles» draagt en dat in het algemeen alles wat tot de exploitatie van dit fonds dient in de zekerheid begrepen is, men uit de uitdrukkelijke vermelding in de akte van een deel der machines niet mag afleiden dat deze welke alzo niet vermeld werden uit het pand waren gesloten, des te meer dat artikel 2 van de wet voorziet dat het gereedschap «behoudens strijdig bedding» in het pand begrepen is;

Overwegende dat de opwerping van appellanten gesteund op de gebruikte woorden «matériel et outillage», welke de machines zouden uitsluiten, geen steek houdt; dat zij, trouwens, zelf beweren dat de lange lijst die op deze woorden volgt de oude machines van de N.V. Minerva opsomt.

Overwegende dat het feit dat het door geïntimeerde verleende krediet niet angewend werd tot de aankoop van de nieuwe machines ondoeltreffend is; dat de handelszaak een geheel uitmaakt, waarvan de elementen zich in de tijd kunnen wijzigen, groeien of verminderen; dat haar aangroeiingen deel uitmaken van het pand, ongeacht de oorsprong der gelden welke hiertoe gediend hebben;

Overwegende dat appellanten het bedrag van de door geïntimeerde gevorderde sommen niet betwisten;

Om deze redenen,

Het Hof,

gelet op artikel 24 der wet van 15 juni 1935, waarvan toepassing werd gedaan;

gehoord het eensluidend advies van de heer Advocaat-generaal Dykmans, in openbare terechtzitting gegeven; alle andere en strijdige besluiten verwerpende, ontvangt het beroep;

doet het bestreden vonnis te niet doch slechts in zover het impliciet uitspraak deed bij wijze van verklaring van het vonnis d.d. 6 april 1960 en het derden-verzet ongegrond verklaarde;

wijzigde, verklaart de eis tot verklaring van voormeld vonnis en het derden-verzet niet ontvankelijk;

bevestigt het bestreden vonnis voor gans het overige; verwijst appellanten q.q. in al de gedingskosten.

NOOT: Na de arresten Brussel 30 november 1955 en Luik juni 1963 heeft het Hof van Beroep te Brussel opnieuw uitspraak gedaan over het konflikt tussen de pandhoudende schuldeiser der handelszaak en de hypotheaire schuldeiser.

In het arrest van 30 november 1955 was het Hof van oordeel dat de wetgever in 1919 geen wijziging heeft willen aanbrengen aan de draagwijdte van de hypotheekwet en derhalve het pand der handelszaak heeft beperkt tot de roerende goederen met uitzondering van de roerende goederen onroerend door bestemming.

In het jongste arrest, dat de grondige gemotiveerde uitspraak van de Rechtbank van Koophandel te Antwerpen van 13 juni 1963 (P.A. 1963, p. 52) bevestigt wordt de bijzondere aard van het pand der handelszaak benadrukt omwille van de eigen kenmerken die inzonderheid betrekking hebben op de techniek van de inpandgeving en het voorwerp van het pand, een nieuw begrip in ons recht, slaande op een economische eenheid en produktief geheel dat zoals een erf het voorwerp kan uitmaken van een zekerheid.

Aangezien krachtens de artikelen 1 en 2 van de wet van 25 oktober 1919 de handelszaak in haar geheel kan in pand gegeven worden en de wetgever daarbij geen on-

derscheid heeft gemaakt naargelang de exploitant van de handelszaak al dan niet eigenaar is van het erf, bevat het pand het mobilier en het gereedschap, goederen die in de door art. 524 B.W. gestelde voorwaarden onroerend door bestemming kunnen zijn.

Het argument dat voor het Hof te Luik (arrest dd. 4 juni 1963) voor de aangenomen rangregeling tot grondslag diende, met name het onttrekken aan de onroerend-wording van de roerende zaken die tot de handelszaak behoren door de loutere wil van de eigenaar bij de inpandstelling der handelszaak, bleef hier onbesproken.

Door de aanvaarding van de regel prior tempore potior jure of de naar de datum bepaalde rangregeling als een oplossing van het konflikt ontstaan door de samenloop van de hypotheaire schuldeiser en de pandhouder der handelszaak wat betreft de roerende goederen onroerend door bestemming, treedt het Hof een stelling bij die door de rechtsleer reeds in ruime mate werd voorgestaan (Cambron nr. 172 - Rép. Prat. du Dr. Belge t.w. Fonds de Commerce nr. 168 - Van Ginderachter nr. 425 - Frédéricq, 1947 t. II nr. 61, - Léger, Rev. de la Banque 1945 p. 325 - Limpens, Rev. Prat. Not. 1952 p. 289 - Heenen, Rev. Crit. Jur. Belge 1964 p. 30 - De Rycke en Heurterre - Tijdschrift v. Priv. Recht 1967 p. 135; anders Frédéricq, 1962 t. I, nr. 477).

In bijkomende orde bevat het arrest de bevestiging dat de opsomming van de bestanddelen in de akte van inpandstelling niet mag beschouwd worden als een limitatieve inventaris van de omvang van het pand zodat de machines die er niet in vermeld staan uit het pand zouden gesloten zijn.

HOF VAN BEROEP TE GENT

2de Kamer. — 31 oktober 1967.

Voorzitter: M. Santenaire.

Raadsheren: M.M. Desplenter en Struye de Swielande.

Advocaat-generaal: Mr. Versée.

Advocaten: Mrs. I. Hubené en De Wit (Brussel).

Schadevergoeding. — Bedrijfsinkomen van overleden echtgenoot. — Fiscale winst. — Aan de echtgenote toegekend gedeelte van de winst. — Afschrijvingen.

Wanneer de aanspraakmakende echtgenote het bedrijfsinkomen van haar overleden echtgenoot bewijst door aangiften in de personenbelasting mogen, om het verlies te begroten van de inkomsten die haar naar redelijke voorziening zouden te goede komen:

1. de winsten die haar, bij toepassing van art. 63 - § 1, 2° en art. 64 - § 1 van het Wetboek der inkomstenbelastingen «toegekend» geweest zijn, begrepen worden in het bedrag der inkomsten waaruit zij voordeel trok indien hare volledig van de gespecialiseerde bedrijfsactiviteit van haar echtgenoot afhankelijke werkzaamheden tengevolge van zijn overlijden, ophouden te bestaan;
2. de bedragen der afschrijvingen die door de fiscus aangenomen werden, niet bij de netto belastbare bedrijfs-winst gevoegd worden om het «werkelijk» inkomen van de overleden echtgenoot vast te stellen.

O.M. en D.S. t./ Mo

(....)

Op burgerlijk gebied.

Overwegende dat het niet bewezen is dat K. een fout gepleegd heeft die de schaden mede veroorzaakt heeft;

dat beklagde derhalve volledig moet instaan voor de aangerichte schaden;

A. Eis van de burgerlijke partij D.S.

1. Verlies van de klederen:

Overwegende dat het niet bewezen is dat de burgerlijke partij en haar echtgenoot bij het ongeval nieuwe klederen droegen; dat, rekening houdende met de sociale stand van de burgerlijke partij en de normale prijzen van klederen, de vergoeding van 10.000 fr. door de eerste rechter toegekend, billijk voorkomt;

2. Betwiste rouw en uitvaartkosten:

Overwegende dat de kosten van 3000 fr. voor een begrafenismaal en van 1000 fr. voor rouwkaarten bewezen zijn; dat zij normaal zijn ten aanzien van de sociale stand van de overledene en van de burgerlijke partij;

— dat de «dertigdaagse missen (3000 fr.) geen deel uitmaken van de begrafenis en uiteraard beschouwd moeten worden als gedaan geweest te zijn uit loutere godsdienstige overtuiging en genegenheid; dat beklagde voor zulke uitgaven niet moet instaan;

— dat de rouwklederen van de burgerlijke partij (8.900 fr.) gedurende geruime tijd andere kunnen vervangen zodat beklagde, billijkheidshalve, slechts de helft van deze uitgave moet bekostigen; (4.450 fr.);

— dat de kosten voor de grafzerk billijk door de eerste rechter op 20.000 fr. geraamd werden;

Overwegende dat de totale begrafenissen- en uitvaartkosten derhalve bedragen: 41.635 fr. (niet betwist) + 3.000 fr. + 1.000 fr. + 4.450 fr. + 20.000 fr. = 70.085 fr.;

3. Materiële schade:

Overwegende dat de vergoeding die de burgerlijke partij uit hoofde van «totale amnesie, sufheid, zware commotio cerebri, wonde vertex hoofd», 23 dagen kliniek, 2 maanden volledige werkonbekwaamheid, litteken aan de schedelhuid, de vergoeding uitmaakt voor vermengde morele en materiële schade; dat de aangehaalde aandoeningen — ter uitzondering van het litteken, de acht weken werkonbekwaamheid en de verpleging door de overgelegde stukken bewezen zijn; dat deze schaden, naar billijkheid dienen begroot te worden op 150.000 fr.;

4. Morele schade:

Overwegende dat de morele schade van de 41-jarige burgerlijke partij die na 19 jaar huwelijk haar echtgenoot bij een ongeval verloren heeft en die geen kinderen heeft, door de eerste rechter billijk op 125.000 fr. begroot werd;

5. Niet afgeschreven installatie en resterende voorraad:

Overwegende dat de burgerlijke partij een «afschrijvings tabel overlegt waarin de «waarde bij aankoop» van het fotografisch materiaal van 1954 tot 1965 (totaal 474.002 fr.) de afschrijvingen (totaal 308.014 fr.) en de huidige waarde (totaal 165.988 fr.) opgegeven worden; dat het materiaal van een winkel te Lochristi hierin begrepen is voor een «aankoopwaarde» van 42.480 fr., «afschrijvingen» van 12.744 fr. en een «huidige waarde» van 29.736 fr.; dat in dit stuk bevestigd wordt: «Bij overlating van dit materiaal van een waarde van 165.988 fr. zou men hoogstens 50.000 fr. kunnen vragen «Verlies 111.988 fr.»;

dat de burgerlijke partij dit bedrag als verliespost vordert;

Overwegende dat, tot bewijs van deze verliespost, een overeenkomst van 4 februari 1967 overgelegd wordt waarbij de burgerlijke partij haar handelsfonds verklaart af te staan voor 65.000 fr. en de stock koopwaren aan 50 % van de verkoopwaarde, hetzij voor 60.108 fr.;

dat de inventaris van deze stock niet overgelegd wordt; dat, wanneer de prijs van het overgelaten materiaal vergeleken wordt met deze in de aangehaalde afschrijvings tabel vermeld (29.736 fr.) er moet besloten worden ofwel dat er winst bij de overlating gemaakt werd ofwel dat er materialen die niet begrepen waren in de waarde voorkomend op de afschrijvingstabel, overgedragen geweest zijn; dat, hoe dan ook, geen verlies op installatie of voorraad bewezen is wat de winkel te Lochristi betreft; dat verder geen bewijzen, overgelegd worden waaruit het bewust verlies kan afgeleid worden;

Overwegende dat nog 20.000 fr. vergoeding gevorderd wordt voor de albums met de naam K. gekocht op 14 feb. 1966 voor 25.423 fr. die na het overlijden van K. onverkoopt zouden geworden zijn; dat deze aankoop vier maanden vóór het overlijden plaats had; dat in 1965 voor een belangrijke som, hetzij voor 70.298 fr. albums aangekocht geweest waren (st 16 van de BPP); dat door geen enkel stuk bewezen wordt — en gezien de omvang van de aankopen in 1965 geenszins vermoed kan worden dat een gedeelte van de albums die in februari 1966 aangekocht werden, vóór het overlijden van K. niet verkocht gebleven zijn; dat deze schade derhalve niet bewezen is;

6. Inkomstenverlies:

Overwegende dat de burgerlijke partij het verlies van het voordeel dat zij uit de inkomsten van haar echtgenoot trok berekent op het gemiddelde van de fiscaal aangegeven inkomsten van de jaren 1963, 1964 en 1965 doch voorhoudt dat, in de berekening van dit gemiddelde: 1° de totale aangegeven netto-winsten, hetzij onderscheidenlijk 170.778 fr., 243.980 fr. en 433.346 fr. dienen opgenomen te worden zonder aftrekking van de winsten aan de echtgenote toegekend (onderscheidenlijk 65.000 fr., 65.000 fr. en 72.000 fr.);

2° de bedragen van de afschrijvingen bij de netto-winsten dienen gevoegd te worden; dat, volgens de burgerlijke partij, de gemiddelde werkelijke jaarlijkse nettowinst 371.121 fr. bedraagt;

Overwegende dat de burgerlijke partij, om te bewijzen dat dit gemiddelde overeenstemt met de werkelijke bedrijfsresultaten, de akten overlegt a) van aankopen van onroerende goederen gedaan in 1958, 1960, 1962 en 1962 voor onderscheidenlijk 475.000 fr., 350.000 fr., 45.000 fr. en 1.050.000 fr. — de drie eerste contant en op de laatste 150.000 fr. betaald; b) van een kredietopening in 1961 van 1.200.000 fr. terugbetaalbaar met 20 annuïteiten van 102.504 fr., te gebruiken voor de opbouw van een kleine building op de verpande grond; c) van een lening in 1964 van 900.000 fr. terugbetaalbaar met 14 annuïteiten van 101.376 fr., bestemd voor de gedeeltelijke betaling van de laatste aankoop; dat zij verder bewijst dat zij in 1963, 120.000 fr. niet vervallen kapitaal op de lening van 1.200.000 fr. afgelost heeft en de beide leningen tot 1965 regelmatig afgelost heeft;

Overwegende dat uit de overgelegde afschriften van de fiscale aangiften af te leiden is dat de Administratie van de Belastingen de hoger aangehaalde gedeelten van de winst der echtgenoten in 1963, 1964 en 1965 beschouwd heeft als «toegekend» bij toepassing van art. 63 par. 1, 2° en 64 par. 1 van het Wetboek der Inkomstenbelastingen (WIB); dat zulke «toekenning» door de wet voorzien om de weerslag van art. 73 WIB te milderen, slechts aan-

vaard wordt mits bepaalde voorwaarden onder meer, dat de echtgenote effectief medewerkt met haar echtgenoot in zijn bedrijfsactiviteit en geen inkomsten geniet uit een bedrijfsactiviteit onderscheiden van die van haar echtgenoot;

Overwegende dat het gedeelte van de winst dat aan de burgerlijke partij «togekend» werd dus een deel is van de bedrijfswinst die het slachtoffer verwezenlijkte met de medewerking van de burgerlijke partij;

Overwegende dat evenwel het verlies dient begroot te worden van de inkomsten die, naar redelijke voorziening, aan de burgerlijke partij, in de toekomst zouden te goede komen; dat, — vermits het overlijden van het slachtoffer medebrengt dat de gespecialiseerde bedrijfsactiviteit van het slachtoffer, de uiteraard volledig van deze activiteit afhankelijke werkzaamheden van de burgerlijke partij en meteen het «toekennen» van een gedeelte van de bedrijfswinst aan de burgerlijke partij wegens deze werkzaamheden volledig ophoudt te bestaan — de netto bedrijfswinst, zonder aftrekking van hetgene het slachtoffer aan de burgerlijke partij «toekende», in aanmerking dient genomen te worden om het bewust verlies te begroten;

Overwegende dat de burgerlijke partij voorhoudt dat de afschrijving een «zuivere comptabiliteitsoperatie» is; dat, om te amortiseren, eerst winst moest gemaakt zijn, «zodat de amortisatie een deel van deze winst uitmaakt, die op comptabiliteitsgebied en op fiscaal gebied afgetrokken wordt van de winsten alhoewel het geen uitgave is»; dat het Ketels vrij stond geen amortisatie te doen en jaarlijks een deel van de winst uit te sparen om later nieuwe apparaten te kopen;

dat aldus — volgens de burgerlijke partij — de door de fiscus aanvaarde amortisaties bij de belaste netto-winst dienen gevoegd te worden om het werkelijk gemiddeld jaarlijks inkomen te berekenen;

Overwegende dat de afschrijving de waardering en de boekhoudkundige vaststelling is van de waardevermindering die de tot het bedrijf aangewende activa tengevolge van slijtage of veroudering gedurende een bepaald jaar ondergaan hebben (Commentaar op het Wetboek der Inkomstenbelastingen van de Administratie der Directe belastingen nr. 44/117); dat de afschrijving doorgaans erin bestaat de schattingen van de inventaris bij te houden en niet een gedeelte van de winst voor te behouden (Schreuder, *Les impôts sur les revenus* n° 180); dat, — wanneer de afschrijvingen weliswaar het bestaan van een geboekt bestanddeel van het actief vereisen en in de praktijk op de winst aangerekend worden — zij niettemin geboekt worden wanneer een bepaald jaar met verlies afgesloten wordt (Schreuder, *ibid.*);

Overwegende dat de afschrijving door de Administratie der Directe belastingen slechts aangenomen wordt voor zover ze de vaststelling van een werkelijkheid is, namelijk van het waardeverlies der bedrijfsactiva (geciteerd commentaar nr. 44/131) dat uit de overgelegde stukken af te leiden is, dat in casu, lineaire afschrijvingen toegepast werden (art. 45, 4° en 48, 1° WIB); dat lineaire afschrijvingsannuïteiten weliswaar in de praktijk de werkelijke waardevermindering slechts benaderen ten gevolge van de moeilijkheden van de schatting; dat zij evenwel in gemeen overleg met de controleur der belastingen vastgesteld geweest zijn en, mits verantwoording, voor wijziging vatbaar waren (geciteerd Commentaar nr. 44/149) zodat moet aangenomen worden dat zij op een redelijke en aanvaardbare schatting van de werkelijke waardevermindering der bedrijfsactiva gesteund zijn; dat de burgerlijke partij geen stukken overlegt op grond waarvan een meer nauwkeurige schatting van de werkelijke waardevermindering der bedrijfsactiva zou kunnen gemaakt worden;

Overwegende dat, indien Ketels de bedragen der afschrijvingen in de beschouwde jaren gespaard zou hebben, hij deze bedragen later noodzakelijk zou hebben moeten aanwenden om zijn bedrijfsmateriaal te vernieuwen op gevaar af zijn bedrijfswinst te zien verminderen of verdwijnen; dat de burgerlijke partij aldus noch in de jaren waarin deze besparingen door Ketels zouden verwezenlijkt geweest zijn noch in de jaren waarin ze voor de vernieuwing van het bedrijfsmateriaal zouden aangewend geweest zijn, een persoonlijk voordeel uit het inkomen van Ketels zou hebben kunnen bekomen dat groter was dan het persoonlijk voordeel dat ze bekomen heeft uit de bedrijfswinst, berekend met aftrekking van de afschrijvingen; dat de bedragen van de afschrijvingen dus niet bij de netto winst mogen gevoegd worden om het inkomen te berekenen waaruit de burgerlijke partij persoonlijk voordeel trok;

Overwegende dat de burgerlijke partij voorhoudt dat de aankopen van de onroerende goederen en de aflossingen van de leningen met bedrijfswinsten bekostigd werden; dat deze uitgaven echter even goed met fondsen die niet van de bedrijfswinsten herkomstig waren kunnen bekostigd geweest zijn; dat de burgerlijke partij geen volledige staat van de vermogenstoestand overlegt en zelfs geen bewijs betreffende de bedrijfswinsten verwezenlijkt tussen 1957 en 1962; dat niet vermoed kan worden dat de aankopen gedaan in 1958 en 1960 met bedrijfswinsten bekostigd geweest zijn;

Overwegende dat in 1961, voor de opbouw van drie appartementen en in 1964, om de aankoop van een villa te bekostigen leningen afgesloten werden aan een intrest die minstens even hoog was als de toenmalige opbrengst van roerende beleggingen, dat aldus wel dient aangenomen te worden dat de aflossingen van de lening, afgesloten in 1964, met bedrijfswinsten gedaan werden; dat de fondsen voor de aflossingen van de leningen afgesloten in 1961 evenwel herkomstig kunnen zijn hetzij van de verhuuring, hetzij van de verkoop van de appartementen en dus niet van de bedrijfswinsten verwezenlijkt door K.; dat aldus slechts besparingen van 101.376 fr. per jaar (aflossingen van de leningen van 1964) sinds 1964 vermoed kunnen worden als verwezenlijkt met bedrijfswinst;

Overwegende dat het gemiddeld jaarlijks inkomen waaruit de burgerlijke partij voordeel trok dus dient berekend te worden op: (170.778 fr. + 243.980 fr. + 433.346 fr.) : 3 = 282.701 fr.;

dat de aangehaalde besparing van 101.376 fr. met zulk inkomen mogelijk is indien aanvaard wordt dat slechts 35 % ervan voor de persoonlijke uitgaven van K. in het kinderloos gezin besteed werden;

dat de productieve leeftijd van K. als fotograaf die 45 jaar oud was bij zijn overlijden, dient geschat op 70 jaar zodat de burgerlijke partij gedurende 25 jaar bewust verlies lijdt;

dat gezien de leeftijd van de burgerlijke partij (geb. in 1925) en de onzekerheid van de beleggingen, het kapitalisatiecoëfficiënt van 4 % dient toegepast;

dat het door de burgerlijke partij ingeroepen art. 28, 2° WIB niet van toepassing is op de aan de burgerlijke partij toegekende vergoedingen omdat zij noch renten, noch pensioenen, noch «gelijkaardige toelagen» zijn;

dat het evenwel, gezien de vergoedingen op de netto inkomsten berekend worden en het niet uitgesloten is dat ze in de toekomst belast zouden worden, het gepast voorkomt aan de burgerlijke partij voorbehoud desaangaande te verlenen;

dat de beschouwde schade van de burgerlijke partij derhalve bedraagt:

niet betwiste posten	117.142 fr.
klederen	10.000 fr.
rouwkaarten	1.000 fr.
rouwklederen	4.450 fr.
zerk	20.000 fr.
materiële persoonlijke schade	15.000 fr.
morele schade	125.000 fr.
inkomstenverlies	2.870.654 fr.

samen 3.163.246 fr.

Overwegende dat de morele schade en de materiële schade zo begroot worden dat de vergoedende intresten vanaf de datum van het ongeval verschuldigd zijn op de vergoedingen; dat de burgerlijke partij verklaart dat zij, op 31 maart 1967 een provisie van 500.000 fr. ontvangen heeft;

B. Eisen van de burgerlijke partijen K.E. en K.F.;

Overwegende dat deze burgerlijke partijen de broeder en de zuster zijn van het slachtoffer; dat het slachtoffer reeds geruime tijd gehuwd was en niet bij hen inwoonde; dat hun morele schade wegens het overlijden van het slachtoffer niet afdoende bewezen is;

Overwegende dat de inhoud van de brief van de burgerlijke partij Ketels, volgens dewelke het slachtoffer hem hulp verschaftte in zijn bedrijf, door geen enkel bewijsstuk gestaafd wordt; dat derhalve deze eis ongegrond is;

C. Eis van de Belgische Staat;

Overwegende dat deze eis niet betwist wordt;

Om deze redenen,

Gelet op art. 24 der wet van 15 juni 1935 en toepassing makende van de wetsbepalingen door de eerste rechter ingeroepen en op deze terechtzitting door de Voorzitter hernomen;

Het Hof,

wijzende op tegenspraak, behalve jegens de Belgische Staat die verstek laat gaan;

Op burgerlijk gebied.

Bevestigt het beroepen vonnis in zijn beschikkingen betreffende de eis van de burgerlijke partij de Belgische Staat.

Doet het te niet voor het overige en opnieuw wijzende: Veroordeelt de beklaagde te betalen:

Aan de burgerlijke partij D.S.A. de om van 3.163.246 fr. min de betaalde provisie van 500.000 fr. hetzij 2.663.246 fr., met de vergoedende intresten vanaf 23 juni 1966 tot 4 januari 1967, de gerechtelijke intresten vanaf 5 januari 1967 tot 31 maart 1967 op de som van 3.163.246 fr. en verder met de gerechtelijke intresten op het verschuldigd saldo van 2.663.246 fr. vanaf 1 april 1967;

Verwijst de beklaagde in de kosten van beide aanleggen gevallen aan de zijde van deze burgerlijke partij.

Verleent voorbehoud aan de burgerlijke partij ingeval de vergoeding van 2.870.654 fr. in de toekomst belastbaar zou worden;

Verwerpt de eisen van de burgerlijke partijen K.E. en K.F. als ongegrond;

Laat de kosten, gevallen in beide aanleggen aan hun zijde, te hunnen laste;

Zegt dat dit arrest, wat de beschikkingen betreffende de eis van de burgerlijke partij D.S.A. betreft, uitvoerbaar

is bij voorraad, niettegenstaande elk verhaal en zonder borgstelling.

NOOT: Er is beroep in Cassatie vanwege de beklaagde op burgerrechtelijk gebied.

BURGERLIJKE RECHTBANK TE TURNHOUT.

Eerste Kamer. — 12 juni 1967.

Voorzitter: M. Van Cauwenbergh.

Rechters: M.M. Bijl en Vanermen.

Advocaten: Mrs. Van Damme en Gysemberg.

Krankzinnigen. — Rijkskolonie te Geel. — Gezinsverpleging van kostganger. — Zieke. — Kostgever heeft hoedanigheid van aangestelde van de Belgische Staat. — Burgerlijke aansprakelijkheid van kostgever. — Niet aansprakelijk op grond van art. 1384 B.W., eventueel wel op grond van art. 1382 en 1383.

Verzekering burgerlijke aansprakelijkheid auto. — Wederrechtelijk wegnemen van auto door zwakzinnige. — Geen toepassing van art. 462 B.W.

De kostgever heeft in het kader van de gezinsverpleging van krankzinnigen te Geel de hoedanigheid van aangestelde van de Belgische Staat.

Voor de daden van de bij hem geplaatste zwakzinnige kan de kostgever niet burgerlijk aansprakelijk gesteld worden op basis van art. 1384 B.W.; eventueel echter wel op basis van artt. 1382 en 1383 van B.W.

De verzekeraar burgerlijke aansprakelijkheid auto van de kostgever dient bij toepassing van art. 3, alinea 1, fine van de typepolis, geen dekking te verlenen als de door de Rijkskolonie bij deze laatste geplaatste zwakzinnige zich op wederrechtelijke wijze heeft meester gemaakt van het verzekerde voertuig; deze krankzinnige wordt niet gerekend tot de personen vermeld in art 462 SWB.

Sterckx, N.V. Mercator t./ Bertels.

Gelet op het beroep dd. 14-12-1966 door Sterckx Jan en de N.V. Mercator tegen een vonnis dd. 26-4-1966 van het Vrederecht van het kanton Mol, waarvan een expeditie wordt voorgebracht.

Gehoord ter openbare zitting van maandag, 20-3-1967, partijen in hun middelen en besluiten.

Overwegende dat er geen betwisting is over de feitelikheden zelf, zoals deze blijken uit een kopij van het strafdossier.

Wat betreft de vordering gericht tegen beroeper Sterckx:

Overwegende dat beroepene zijn vordering steunt op art. 1384 B., en op 1382 en 1383 B.W.

Overwegende dat art. 1384 B.W. niet van algemene doch integendeel van limitatieve aard is;

Overwegende nu dat de minderjarige Van de Velde door de Rijkskolonie van Geel als kostganger-zieke geplaatst werd bij de kostgever, beroeper Sterckx;

Overwegende dat dergelijke plaatsing geschiedt in het kader van de gezinsverpleging der krankzinnigen bij toepassing van art. 6 van de Wet van 18-6-1850-28-12-1843;

Overwegende dat deze gezinsverpleging beheerst wordt door het K.B. van 17-5-1912, waarbij onder titel IV, art. 186 tot en met 228, gehandeld wordt over de kostgevers;

Overwegende dat een kostgever behoort tot het personeel van de Rijksskolonie te Geel, en bijgevolg van de Belgische Staat, zodat een kostgever zelf de hoedanigheid heeft van aangestelde van de Belgische Staat;

Overwegende dat art. 1384 B.W. dan ook wel toepasselijk is op de Belgische Staat, doch niet op beroeper Sterckx, welke geen enkele hoedanigheid bezit, vermeld onder art. 1384 B.W.;

(Vranckx Administratief Lexicon: Geesteszieken, nr. 23 en 230. — Rb. Brussel: 6-3-1930 - Pas. 1930, 111, 70);

Overwegende dat de kostgever echter bepaalde verplichtingen op zich heeft genomen onder andere in verband met toezicht en bewaking over de zwakzinnige zodat de mogelijkheid van een persoonlijke fout, in de zin van art. 1382 B.W. en 1383 B.W., wel bestaat, hetgeen trouwens uitdrukkelijk vermeld staat in art. 193 en vooral art. 223 van het K.B. van 17-5-1912 (Wouters et Poll: Régime des Malades Mentaux, 111, 592);

Overwegende dat een plaatsing gebeurt door een comité, bestaande ondermeer uit gespecialiseerde geneesheren, zodat dient verondersteld dat in casu Van de Velde door dit comité geschikt werd bevonden voor de gezinsverpleging, en uiteraard voor een zekere vrijheid, waarop bijgevolg beroeper Sterckx mocht vertrouwen;

Overwegende nochtans dat de feiten het tegenovergestelde bewijzen, vermits Van de Velde op korte tijdsperiode driemaal ontvluchtte, zelfs uit de Rijksskolonie zelf, waarvan tweemaal met het voertuig van beroeper, hetwelk hij 's nachts wegnam in diens private garage;

Overwegende dat eerste beroeper er zich niet kon, noch moest aan verwachten dat Van de Velde, die nog geen auto bestuurd had, 's nachts zou ontvluchten en de auto wegnemen; dat eerste beroeper geen enkele reden had om Van de Velde 's nachts op te sluiten, hetgeen hem trouwens niet toegelaten is; dat het feit dat de sleutels nog op het voertuig staken evenmin een fout uitmaakt daar het voertuig in zijn eigen private garage stond;

Overwegende dat dit des te meer het geval is daar zowel de eerste Rechter als beroepene Van de Velde beschouwen als een huisgenoot;

Overwegende dat in deze omstandigheden eerste beroeper geen enkele fout heeft begaan in oorzakelijk verband met de aanrijding;

Overwegende dat, waar de Rijksskolonie zelf niet in zake is, de Rechtbank niet dient te onderzoeken of deze laatste zelf geen fout heeft begaan door Van de Velde geschikt te verklaren voor gezinsverpleging;

Wat betreft de vordering gericht tegen 2e beroepster de N.V. Mercator:

Overwegende dat tweede beroepster de verzekeraarster is van het kwestieuze voertuig, eigendom van eerste beroeper, waarmede Van de Velde de schade heeft veroorzaakt;

Overwegende dat beroepene in de inleidende dagvaarding zijn vordering opzichtsens tweede beroepster steunt op de verzekering van de burgerlijke aansprakelijkheid van beroeper;

Overwegende dat beroeper echter niet verantwoordelijk is voor de kwestieuze schade, zodat de vordering ongegrond is op basis van de rechtsgrond, ingeroepen in de dagvaarding;

Overwegende echter dat in besluiten beroepene zich nu ook steunt op de wet van 1 juli 1956, voorhoudende dat Van de Velde, als houder van het voertuig, verzekerd was, alleszins dat eerste beroeper een fout heeft begaan in oorzakelijk verband, door het wederrechtelijk wegnemen van het voertuig, niet te hebben verhindert zodat art. 3, al. 1 in fine van voormelde wet niet toepasselijk zou zijn;

Overwegende dat het invoeren van deze nieuwe rechtsgrond niet van aard is om de aldus gestelde vordering onontvankelijk te verklaren, daar het wezen en voorwerp van de vordering hierdoor niet gewijzigd wordt; (Van Lennep, I, Het gerechtelijk contract, nr. 190, 201, 203);

Overwegende echter dat uit het strafrechtelijk onderzoek blijkt dat Van de Velde zich op wederrechtelijke wijze heeft meester gemaakt van het voertuig van de verzekeringsnemer Sterckx in de zin van art. 3, al. 1 in fine door 's nacht te ontvluchten met het voertuig van eerste beroeper, weggenomen in diens private garage;

Overwegende dat zonder uitspraak te doen over de strafrechtelijke bekwaamheid van Van de Velde, deze laatste alleszins niet valt onder de personen voorzien in art. 462 S.W., zoals beroepene verkeerdelijk wil laten voorkomen in besluiten;

Overwegende dat het toch onlogisch is de zwakzinnige minderjarige van vijftien jaar in eerste instantie te beschouwen als iemand aan wie absoluut verhinderd moet worden dat hij een autovoertuig zou gebruiken en vervolgens als een huisgenoot, welke verondersteld wordt de toestemming ertoe te hebben gekregen;

Overwegende dat, zoals reeds vermeld, eerste beroeper geen enkele fout heeft begaan bij het wederrechtelijk wegnemen van het voertuig, in oorzakelijk verband met de aanrijding.

Om deze redenen:

en de rechtspleging geschied zijnde in het Nederlands naar eis van artt. 2, 34, 35, 36, 37, 41 der Wet van 15-6-1935.

De Rechtbank,

zetelende in graad van beroep, vonnissende op tegenspraak, verklaart het beroep ontvankelijk en gegrond. Dienvolgens wijzigend het vonnis a quo.

Verklaart de vordering ongegrond en wijst deze af.

Veroordeelt beroepene tot de kosten in beide instanties.

BURGERLIJKE RECHTBANK TE ANTWERPEN

Kort geding. — 13 januari 1967.

Voorzitter: M. Janssens.

Advocaten: Mrs. Mertens de Wilmars en Doevenspeck.

Stedebouw. — Art. 68 van de wet van 29 maart 1962. — Bevoegdheid van de voorzitter in kort geding.

De voorzitter van de rechtbank van eerste aanleg kan overeenkomstig art. 68 van de wet van 29 maart 1962 in kort geding slechts de schorsing van de werken bevelen, indien er een daad van vervolging verricht is. Een proces-verbaal dat aan de Procureur des Konings werd toegestuurd voor verder gevolg, is nog geen daad van vervolging. De algemene bevoegdheid van de voorzitter in kort geding kan hier niet ingeroepen worden, daar de aangelegenheid door voornoemd artikel 68 geregeld wordt.

Stad Antwerpen t./ De Combe en Dasseville.

Overwegende dat de eis ertoe strekt de schorsing der werken te horen bevelen die uitgevoerd worden aan het appartementsgebouw in oprichting op het pand Oysteraat 81 en zulks tot na definitieve uitspraak over de vervolgingen op een proces-verbaal ten laste van verweerdens opgesteld;

Overwegende dat aanleggers voorhouden dat de kwestieuze werken uitgevoerd worden in strijd met de afgeleverde bouwvergunning en dienvolgens de schorsing dezer werken vorderen overeenkomstig art. 68 van de wet van 29 maart 1962;

Overwegende dat verweerders terecht doen gelden dat dit artikel 68 ter zake niet toepasselijk is;

Dat immers de Voorzitter der rechtbank, zetelende in kortgeding, overeenkomstig dit artikel, slechts de schorsing kan bevelen indien een akte van vervolging gesteld is (lees desbetreffende het bevel van de Heer Voorzitter van de rechtbank van eerste aanleg te Brugge d.d. 27 oktober 1965 waarin de volgende bewoordingen van het art. 68 geïnterpreteerd worden «schorsing van de werken tot het eindvonnis over de vervolging is gewezen...»);

Overwegende dat ter zake nog geen akte van vervolging gesteld werd, vermits tot nu toe slechts een proces-verbaal d.d. 7 november 1966 werd opgesteld, hetwelk voor verder gevolg aan de heer Prokureur des Konings werd toegestuurd;

Overwegende dat een loutere akte van onderzoek natuurlijk geen akte van vervolging uitmaakt (lees Schuind, *Traité pratique de droit criminel*, blz. 392);

Overwegende dat de kwestieuze wettekst zeer duidelijk is en geen andere interpretatie toelaat;

Dat inzonder de algemene bevoegdheid van de Voorzitter zetelend in kortgeding ingeroepen zou worden, dient opgemerkt dat de bijzondere wet van 29 maart 1962 deze aangelegenheid heeft geregeld in haar art. 68 en zodoende het ingeroepen middel dus niet dient weerhouden te worden;

Overwegende derhalve dat de eis niet ontvankelijk is;

Om deze redenen:

Verklaren de vraag niet ontvankelijk;

Stellen de kosten ten laste van aanlegger.

BURGERLIJKE RECHTBANK TE MECHELEN.

20 februari 1967.

Voorzitter: M. Croonen.

Rechters: M.M. Buelens en Janssens.

Advocaten: Mrs. Adriaenssens en Van de Vorst.

Quasi-delicten. — Schade en schadeloosstelling. — Morele schade. — Feitelijke scheiding. — Bewijslast.

In geval van onbetwistbare en langdurige feitelijke scheiding (tussen echtgenoten), heeft de echtgenoot (echtgenote) van het slachtoffer bewijslast van het bestaan van affectieve en morele banden tussen hem (haar) en het slachtoffer.

X. t./ Belgische Staat (Ministerie van Landsverdediging).

Aangezien de vordering ertoe strekt betaling te bekomen van de vergoeding door eiseres geleden ingevolge het overlijden van respectievelijk hun echtgenoot en vader P. D. bij verkeersongeval te Lier op de Hagenbroeksesteenweg dd. 22 april 1961; dat dit ongeval werd veroorzaakt door de Britse soldaat A. H. op het ogenblik der feiten gelegerd te Emblem en in dienst zijnde van het Britse leger;

Aangezien verweerster haar aansprakelijkheid niet betwist; dat zij echter voorbehoudt dat de vordering van eerste eiseres ongegrond is daar zij sinds jaren gescheiden leefde van het slachtoffer (haar echtgenoot) P. D. en dat de morele schadevergoeding voor de andere vier eisers dient herleid tot 5.000 frank per kind;

1. Vordering eerste eiseres:

Aangezien eerste eiseres voorbehoudt dat de feitelijke scheiding tussen haar en wijlen het slachtoffer P. D. het voortbestaan van zekere morele en affectieve banden niet verhindert en een hereniging nog steeds mogelijk was; dat zij onderstreept dat verweerster het tegendeel niet bewijst;

Aangezien eerste eiseres voormelde feitelijke scheiding niet betwist en trouwens uit het door haar voorgebrachte strafdossier betreffende het verkeersongeval en meer bepaald uit de verklaring van genaamde Rosa Van Rooy (wonende te Lier, Kantstraat, 52) blijkt dat het slachtoffer, wijlen P. D., reeds sinds een achttal jaren bij laatstgenoemde vrouw inwoonde en alleszins sedert vele jaren gescheiden leefde van eerste eiseres;

Aangezien, gelet op voormelde, niet betwiste en langdurige feitelijke scheiding, de bewijslast op eerste eiseres weegt en niet op verweerster; dat zij nl. hoeft te bewijzen of en in welke mate er nog affectieve en morele banden bestonden tussen haar en P. D. op grond waarvan zij morele schade heeft geleden door zijn overlijden; dat zij slechts loutere affirmaties aanbrengt zonder enig bewijs of enig aanbod van bewijs;

Aangezien haar vordering ongegrond voorkomt;

2. Vordering eisers sub. 2, 3, 4 en 5:

Aangezien geen der vier kinderen nog inwoonde bij hun vader, wijlen P. Daems;

Aangezien hun morele schade slechts ex aequo et bono kan begroot worden en nl. op 7.500 frank voor elk der minderjarige kinderen en op 5.000 frank voor elk van de meerderjarige kinderen;

Aangezien, gelet op de ongegrondheid van de eis van eerste eiseres en op de aanzienlijke herleiding van de vordering van 2, 3, 4, 5e eiser, de gedingkosten dienen verdeeld zoals hierna bepaald;

Aangezien de beschikkingen van artikelen 2, 34, 36, 37, 40, 41 der wet van 15 juni 1935 op het gebruik der talen in gerechtszaken werden nageleefd;

(.....)

POLITIËRECHTBANK TE BERINGEN

8 november 1967.

Voorzitter: M. Vranken.

Advocaat: Mr. Fr. Verberne (Tongeren).

1. **Verplichte ziekte- en invaliditeitsverzekering. — Weigering van geneesheer om in de vastgestelde vormen de bescheiden van verleende zorgen uit te reiken. — Bevoegdheid van de inspecteurs van de dienst voor administratieve controle van het Rijksinstituut voor ziekten en invaliditeitsverzekering. — Wettigheid van de verordening d.d. 20 december 1966 van het beheerscomité van de dienst voor geneeskundige verzorging.**
2. **Strafrecht. — Samenloop van wanbedrijven. — Gewoontemisdrijf.**

1. *Dient beschouwd te worden als hebbende «meermaals geweigerd de voorgeschreven bescheiden uit te reiken», de geneesheer die, na voorafgaande waarschuwing bij ter post aangetekende brief door een ter zake bevoegde beambte, voortgaat met het afleveren van bewijzen van verleende zorgen, die niet stroken met de getuigsschriften voorgeschreven bij de verordening van 20 december 1966 van het beheerscomité van de dienst voor*

geneeskundige verzorging in het Rijksinstituut voor ziekte- en invaliditeitsverzekering.

De inspecteurs van de dienst voor administratieve controle van het R.Z.I.V. zijn gemachtigd om de bij de wet voorgeschreven waarschuwing aan de geneesheren te zenden en om processen-verbaal van de inbreuken op te stellen, die bewijskrachtig zijn behoudens tegenbewijs.

Is wettig, de verordening van 20 december 1966 van het bovengenoemd beheerscomité waarbij het K.B. van 24 december 1963, houdende verordening op de geneeskundige verstrekkingen inzake ziekte- en invaliditeit, wordt aangevuld.

2. Wanneer een wet voorziet dat al de beschikkingen van boek I van het Strafwetboek op de bij de wet bepaalde inbreuken van toepassing zijn, mogen in geval van samenloop van verschillende wanbedrijven de samen opgelegde geldboeten het dubbel van het maximum en de vervangende gevangenisstraffen de zes maanden niet overschrijden.

Verscheidene inbreuken op art. 103 van de Wet van 9-8-1963, gewijzigd door art. 43 van de Wet van 8-4-1965, vormen geen gewoontemisdrijf, omdat de wet niet de gewoonte strafbaar stelt, doch uitdrukkelijk bepaalt dat iedere inbreuk, wanneer ze meermaals wordt gepleegd, afzonderlijk strafbaar is.

O.M. t./X....

Overwegende dat de vorderingen ingesteld ten verzoeken van het Openbaar Ministerie tegen de betichte X, hem betekend bij drie afzonderlijke dagvaardingen van gerechtsdeurwaarder John Smeets te Beringen d.d. 7 sept. 1967, in gelijkkluidende bewoordingen zijn opgesteld en ook op gelijkaardige feiten gesteund zijn;

dat derhalve de zaken nrs. 1064, 1065 en 1066 in het belang van een goede rechtsbedeling dienen samengevoegd te worden;

Overwegende dat de betichte ten onrechte beweert dat de zaken 1065 en 1066, ingevolge het adagio «Non bis in idem» zonder voorwerp zijn;

dat het genoemde principe slechts van toepassing is wanneer dezelfde feiten reeds het voorwerp hebben uitgemaakt van een gerechtelijke beslissing, hetgeen niet het geval is;

dat overigens de feiten waarover wordt gehandeld in de zaken 1065 en 1066 niet dezelfde zijn als degene die het voorwerp uitmaken van de zaak nr. 1064;

Overwegende dat de betichte X wordt ten laste gelegd in de loop van de maanden mei en juni 1967 te Beverlo «Als beoefenaar van de geneeskunst, na waarschuwing betekend door de beambten bevoegd om de inbreuk vast te stellen, meermaals geweigerd te hebben aan de rechthebbenden in de vastgestelde vormen de bescheiden uit te reiken welke zijn voorgeschreven door deze wet en de uitvoeringsbesluiten en verordeningen»;

Overwegende dat die betichting bewezen is door het ter zitting gedane onderzoek, door de drie processen-verbaal tegen de betichte opgesteld door de inspecteurs bij de dienst voor administratieve controle van het Rijksinstituut voor ziekte- en invaliditeitsverzekering, de h.h. Biers, Vanoppen en Biesmans alsmede door de andere stukken van de bundel;

Overwegende dat uit de bovengenoemde stukken blijkt dat de betichte in de loop van de maanden mei en juni 1967 samen honderd zesentachtig inbreuken heeft gepleegd, die strafbaar worden gesteld bij het artikel 103 van de wet van 9 augustus 1963, gewijzigd door het artikel 43 van de wet van 8 april 1965;

Overwegende dat de betichte voor zijn verdediging heeft doen gelden:

1e) dat zijn patienten de voorgeschreven documenten niet hebben gevraagd en er bijgevolg van weigering geen sprake kan zijn;

2e) dat hij, zoals voorgeschreven door het artikel 34 quater van de wet van 9 augustus 1963 gewijzigd door artikel 22 van de wet van 8 april 1965, aan de rechthebbenden een attest van verstrekte zorgen heeft afgeleverd en dat zijn vrijspraak zich opdringt, omdat hij zich volledig overeenkomstig de wet gedragen heeft;

3e) dat noch de dienst voor administratieve controle van het Rijksinstituut voor ziekte- en invaliditeitsverzekering, noch zijn inspecteurs het recht hebben tussen te komen in vervolgingen zoals deze tegen hem ingespannen;

4e) dat de vervolgingen in elk geval onregelmatig zijn omdat de inspecteurs van de administratieve controle geen officier zijn van gerechtelijke politie en hun verslagen slechts bedoeld zijn voor de dienst der administratieve controle;

5e) dat vervolgingen slechts kunnen ingespannen worden op verzoek van de algemene raad van het Rijksinstituut en dat deze de zaak niet voor de Politierechtbank aanhangig heeft gemaakt;

6e) dat de vervolgingen ook onwettig zijn omdat ze niet voorafgegaan zijn van een regelmatige verwittiging overeenkomstig artikel 103 van de wet, vermits de bovengenoemde inspecteurs daartoe niet bevoegd zijn;

7e) dat de verordening van 20 december 1966 nietig is en als onwettig dient beschouwd te worden, niet alleen omdat ze een koninklijk besluit aanvult (hetgeen niet mag) maar ook omdat ze verwijst naar een niet bestaand advies van de geneeskundige technische commissie;

Overwegende dat al deze verweermiddelen dienen verworpen te worden;

Overwegende dat de betichte dient beschouwd te worden als hebbende «meermaals geweigerd» de voorgeschreven bescheiden uit te reiken in de zin van het genoemde artikel 103 b, doordat hij, na voorafgaandelijke waarschuwing bij ter post aangetekende brieven door ter zake bevoegde beambten en zonder zich aan de waarschuwingen te storen, is voortgegaan met het herhaaldelijk afleveren van bewijzen van verleende zorgen, die niet stroken met de getuigschriften van verzorging voorgeschreven bij de verordening van 20 december 1966,

Overwegende dat het door betichte ingeroepen art. 34 quater is opgenomen in het hoofdstuk IV van de wet, hoofdstuk dat alleen handelt over de betrekkingen van de rechthebbenden met het geneesherenkorps;

dat het afleveren van getuigschriften conform aan dit artikel de geneesheer niet ontslaat van de verplichting ook de andere wettelijke voorschriften na te leven, meer bepaald het voorschrift van artikel 103, b), dat hem op straf van boete ertoe verplicht aan de rechthebbenden de bescheiden uit te reiken voorgeschreven door de wet, de uitvoeringsverordeningen en zulks in de vastgestelde vormen;

dat de vorm van de getuigschriften van verstrekte hulp is bepaald geworden bij de reeds genoemde verordening van 20 december 1966, verschenen in het Belgisch Staatsblad van 7 januari 1967, verordening uitgewerkt door het beheerscomité van de dienst voor geneeskundige verzorging van het Rijksinstituut voor ziekte- en invaliditeitsverzekering ingevolge de bevoegdheid uitdrukkelijk daartoe aan dit comité verleend door artikel 12/4° van de wet, gewijzigd door artikel 5/1 van de wet van 8 april 1965;

dat de betichte bekend dat hij, bij het afleveren van de getuigschriften, de vorm vastgesteld in bijlage 12 van de genoemde verordening geen enkele keer heeft in acht genomen;

Overwegende dat ingevolge het artikel 102 van de wet

van 9 augustus 1963, gewijzigd door artikel 36 van de wet van 24 december 1963, de inspecteurs van de dienst voor administratieve controle gemachtigd zijn processen-verbaal op te stellen, die bewijskrachtig zijn behoudens tegenbewijs in al de gevallen van inbreuken op de wettelijke of reglementaire bepalingen betreffende de verzekering voor geneeskundige verzorging enz.; dat de bewering van de betichte als zouden die inspecteurs slechts bevoegd zijn om verslagen op te stellen ten behoeve van de dienst voor administratieve controle van alle grond ontbloomd is;

Overwegende dat de rechtsvorderingen regelmatig op klacht van het Rijksinstituut door de ambtenaar van het Openbaar Ministerie zijn ingesteld geworden;

dat uit geen enkele wetsbepaling blijkt dat vervolgingen slechts kunnen begonnen worden op verzoek van de algemene raad van het Rijksinstituut of dat die raad uitsluitend bevoegd zou zijn om de zaken voor de politierechtbank aanhandig te maken;

dat de vroeger bestaande verplichting om de processen-verbaal door te zenden aan de dienst, waartoe de inspecteurs behoorden, die ze dan zelf aan het parket bezorgde indien hij besliste er gevolg aan te geven, is afgeschaft sedert de vervanging van de oorspronkelijke tekst van art. 102 door artikel 36 van de wet van 24 december 1963;

Overwegende dat de inspecteurs van de dienst voor administratieve controle ook bevoegd zijn om de bij de wet voorgeschreven waarschuwingen aan de geneesheren te zenden;

dat artikel 103 uitdrukkelijk bepaalt, dat de waarschuwing betekend wordt door de beampten welke bevoegd zijn om de inbreuken vast te stellen, waaronder begrepen zijn de inspecteurs van de administratieve controle, zoals blijkt uit de artikels 94 en 102 van de wet, het laatste gewijzigd door artikel 36 van de wet van 24 december 1963;

dat bijgevolg de waarschuwing door de inspecteur Biesmans aan de betichte X, de 10 april 1967 gezonden wel degelijk regelmatig is;

Overwegende dat de verordening van 20 december 1966 van het beheerscomité van de dienst voor geneeskundige verzorging, waarbij het K.B. van 24 december 1963 houdende verordening op de geneeskundige verstrekkingen inzake ziekte- en invaliditeitsverzekering wordt aangevuld, als wettig dient te worden beschouwd;

dat inderdaad, zoals boven reeds werd vermeld, aan dit beheerscomité bij artikel 12/4 gewijzigd door artikel 5/1 van de wet van 8 april 1965 uitdrukkelijk de opdracht werd verleend om de bedoelde verordening uit te werken;

Overwegende dat volgens de tekst van de verordening het advies van de technische geneeskundige raad en de bestendige commissies belast met het onderhandelen over het sluiten van de overeenkomsten vooraf werden ingewonnen;

dat de betichte niet aanbiedt het bewijs van het tegendeel te leveren;

Overwegende, wat betreft de strafsankties, dat het artikel 103 voor iedere inbreuk een geldboete voorziet van 26 tot 500 frank;

Overwegende dat het feit meermaals is gepleegd geworden zodat de strafsankties dienen toegepast te worden;

dat de betichte samen 186 inbreuken heeft gepleegd;

dat hij door het orgaan van zijn raadsman heeft verklaard geen verzachtende omstandigheden in te roepen;

Overwegende dat de wetgever in art. 105 bis, toegevoegd aan de wet door art. 39 van de wet van 24 december 1963, heeft voorzien dat al de beschikkingen van boek I van het Strafwetboek van toepassing zijn op de inbreuken bij de wet bepaald;

Overwegende dat rekening houdende met de afwezig-

heid van vroegere veroordelingen er aanleiding bestaat tot toepassing van 186 maal de minimumboete van 26 frank vermeerderd met 190 deciem; dat de samen op te leggen straffen, bedragende $(186 \times 26) \times 20$ of 96.720 frank, dienen verminderd te worden evenals de vervangende gevangenisstraffen van 8 dagen voor ieder van de 186 inbreuken, samen 1.488 dagen;

dat om reden van samenloop van verschillende wanbedrijven bij toepassing van artikel 60 van het Strafwetboek de samen opgelegde straffen het dubbel van het maximum van de zwaarste straf niet mogen overschrijden;

dat de geldboeten dienvolgens dienen herleid te worden tot 2×500 frank, vermeerderd met de opdecimen;

dat de vervangende gevangenisstraffen wegens samenloop de zes maanden niet mogen overschrijden (Verbreking, 30 november 1936, Pasicrisie, I, 435);

Overwegende tenslotte dat de betichte ten onrechte beweert, dat slechts één enkele geldboete kan opgelegd worden omdat het feit, indien het slechts eenmaal werd gepleegd niet strafbaar zou zijn en het dus een gewoontemisdrijf betreft;

dat deze zienswijze niet kan worden aanvaard;

dat in het strafwetboek geen bepaling van het woord gewoontemisdrijf gegeven wordt;

dat de rangschikking van misdrijven in enkelvoudige en samengestelde misdrijven (met onder deze laatsten de gewoontemisdrijven) door de rechtsleer in het leven is geroepen en door de rechtspraak bekrachtigd, omdat de rangschikking dikwijls noodzakelijk is voor de praktische toepassing van de wet (F. Collin, Strafrecht, blz. 149; — J. Constant, Manuel de Droit Pénal, nrs. 155 en volg.);

dat aldus bij gewoontemisdrijven wordt aangenomen, dat alleen de gewoonte zekere feiten te begaan en bijgevolg alleen het geheel van de feiten strafbaar is;

dat evenwel de vraag of bepaalde strafbare handelingen enkelvoudige misdrijven dan wel één enkel gewoontemisdrijf uitmaken niet dient gesteld te worden, wanneer de wet niet een gewoonte strafbaar stelt doch uitdrukkelijk bepaalt, zoals in het onderhavige geval, dat iedere inbreuk, wanneer zij meermaals wordt gepleegd, afzonderlijk strafbaar is;

Aangezien er aanleiding is om te hopen dat de gedaagde blijk zal geven van verbetering; dat bij ontstentenis van elke vroegere veroordeling tot een criminele straf of tot een hoofdgevangenisstraf van meer dan 6 maanden er aanleiding is om op de gedaagde art. 8 § 1 Wet 29/6/1964, toe te passen;

Om deze redenen,

Gelet op de hiernavermelde artikelen door de Heer Voorzitter ter zitting aangeduid:

art. 25-28-38-39-40-41-60 van het wetboek van Strafrecht;

art. 137-138-139-140-152-161-162-163 van het wetboek van Strafvordering;

art. 103 van de Wet van 9 augustus 1963, 24 december 1963 en 8 april 1965;

art. 8 § 1 der wet van 29 juni 1964;

art. 1 der wet van 5 maart 1952;

de artikelen 11-12-13-14-21-31 tot 37 en 41 der wet van 15 juni 1935;

De Politierechtbank beslissende op tegenspraak:

Alle andere en tegenstrijdige besluiten verwerpende;
Voegt samen de zaken ingeleid door het Openbaar Ministerie tegen de betichte sub. nrs 1064, 1065 en 1066;

Veroordeelt de betichte tot een geldboete van tweemaal vijfhonderd frank of samen *duizend frank*, vermeerderd

met honderd negentig deciem en aldus gebracht op *twintigduizend frank*, boete welke bij gebreke van betaling kan worden vervangen door een gevangenisstraf van *tweemaal drie maanden* of samen *zes maanden*;

Veroordeelt de betichte tot de kosten van het rechtsge-
ding in het geheel begroot op de som van 156 fr.

Zegt dat de uitvoering van de straf ten opzichte van de betichte, voor wat betreft de uitgesproken geldboete zal opgeschorst blijven gedurende een termijn van drie jaar;

Gelast het Openbaar Ministerie voor zoveel het hem betreft met de uitvoering van dit vonnis;

VREDEGERECHT TE ZOUTLEEUW.

30 juni 1967.

Rechter: M. Nagels.

Advocaten: Mrs. Willemaers en Albessard.

Pacht. — Verbod een nieuwe opzegging te geven vóór het verstrijken van een termijn van drie jaar na een opzegging die niet geldig verklaard werd.

Het verbod van art. 1776, 3° lid, B.W. een nieuwe opzegging te geven vóór het verstrijken van een termijn van drie jaar na een gegeven opzegging die niet geldig verklaard werd, vindt toepassing om welke reden ook de gegeven opzegging niet geldig verklaard werd, hetzij de verhuurder, op het enkel verzet van de huurder, de geldigverklaring niet heeft gevorderd, hetzij de geldigverklaring gerechtelijk gevorderd, maar niet bekomen werd.

Meeus-Claes t./Vandevelde.

Aangezien verweerder eigenaar is van een perceel grond, groot ongeveer 29 aren en gelegen te Budingen, Hogen; dat dit goed volgens mondelinge huurovereenkomst in huur is bij aanlegger;

Aangezien verweerder in dato van 22 augustus 1966 aan aanlegger een opzeg liet worden en dat bij aanbevelen schrijven van 31 oktober 1966, aanlegger regelmatig verzet aantekende inroepende dat de gegeven opzeg noch termijn, noch vorm van verzet aanduidt, dat de wettelijke termijn van opzeg niet wordt geëerbiedigd en dat verweerder zich in de onmogelijkheid bevindt persoonlijk het goed uit te baten; dat gezegde opzeg noch geldig noch ongeldig door de Vrederechter werd verklaard;

Aangezien verweerder in dato van 26 november 1966 aan aanlegger een nieuwe en ditmaal regelmatige opzeg liet worden; dat bij aanbevelen brief van 3 november 1966, aanlegger regelmatig verzet heeft aangetekend en de nietigheid van de opzeg heeft ingeroepen op basis van art. 1776, al. 3 van het B.W.;

Aangezien verweerder beweert dat hij het recht had de tweede opzeg te verzenden om reden dat de bewoordingen «niet geldig verklaarde opzeg» moeten begrepen worden als de opzeg die niet geldig verklaard werd door de Vrederechter;

Aangezien het standpunt door verweerder aangehaald niet kan weerhouden worden; dat het verbod een nieuwe opzeg te geven vóór het verstrijken van een termijn van drie jaar na een gegeven opzeg die niet geldig werd verklaard, van toepassing is, welke ook de reden weze voor dewelke de gegeven opzeg niet geldig verklaard werd: hetzij dat de verhuurder, op het enkel verzet van de huurder, zijn rechten niet heeft gevolgd, hetzij dat de geldigverklaring gerechtelijk vervolgd, maar niet be-

komen werd: (Paul Gourdet «Bail à Ferme» no 93, blz. 193; Hof van Cassatie, 6-7-1956, Pas. 1956, I, 150);

Aangezien in gezegde omstandigheden, de door verweerder ingestelde tegeneis en door dewelke hij de geldigheidsverklaring aanvraagt van de gegeven opzeg, ons als niet gegrond voorkomt.

Om deze redenen:

Wij, Vrederechter,

van het kanton Zoutleeuw beslissende in eerste aanleg en op tegenspraak: Verklaaren hoofd- en tegeneis ontvankelijk.

Verklaren de tegeneis ongegrond.

Verklaren de hoofdeis gegrond. Zeggen voor recht dat de opzeggingen gegeven op 22 augustus 1966 en 26 november 1966, zonder waarde en van geen tel zijn.

Veroordelen verweerder om het land, groot ongeveer 29 aren en gelegen te Budingen, Hogen, stondelijk terug ter beschikking te stellen van aanlegger en, bij gebreke zulks te doen, veroordelen vanaf heden voor alsdan, verweerder om te betalen aan aanlegger een bedrag van 200 fr. per dag vertraging ten titel van schadevergoeding.

Veroordelen verweerder tot de gerechtelijke interesten alsmede tot de kosten van het geding.

NOOT: Wordt een opzegging door de rechter niet geldig verklaard, dan kan een nieuwe opzegging niet gedaan worden dan drie jaren na de kennisgeving van de niet geldig verklaarde opzegging (art. 1776, lid 3 B.W.).

Dit verbod geldt niet alleen wanneer een vonnis de geldigverklaring geweigerd heeft, maar ook wanneer de verhuurder ervan afgezien heeft de geldigverklaring aan de rechter te vragen (Cass. 6 juli 1956, R.W. 1956-1957, 955 met noot 1 door A. van Gelder en noot 2).

Wanneer de verhuurder, na opzegging te hebben gegeven aan een van de pachters, een tweede opzegging geeft, die betekend wordt aan beide pachters, maar tegen een andere datum, dan is die tweede opzegging een nieuwe opzegging in de zin van art. 1776, lid 3 (Cass. 30 mei 1958, Pas. 1958, I, 1081).

Het verbod heeft een algemene draagwijdte en geldt dus ook tijdens de eerste pachtperiode (Cass. 20 juni 1958, Pas. 1958, I, 1175).

De eigenaar van een weide had de pachter opzegging gedaan. Op 26 september 1956; de weide werd verkocht op 29 oktober 1956 en de koper gaf op zijn beurt opzegging op 7 november 1956. Het Hof beslist dat niet blijkt dat de opzegging van 26 september 1956 niet geldig verklaard werd door een vonnis; dat ook niet blijkt dat de verkoper of de koper (verweerder in cassatie) ervan afgezien heeft de geldigverklaring van die opzegging in rechten te eisen; dat daaruit volgt dat eiser tot cassatie ten onrechte inroept dat de opzegging van 26 september 1956 niet geldig verklaard werd door de rechter, en dat de opzegging van 7 november 1956 te vroeg gegeven werd (art. 1776, lid 3) (Cass. 7 november 1958, Pas. 1959, I, 249).

Het verbod vindt toepassing wanneer de eerste opzegging niet geldig verklaard werd, ongeacht of dit was om reden van een vormgebrek dan wel om een reden die het bodemgeschil betrof. (Cass. 10 september 1959, Pas. 1960, I, 30).

De eigenaar had opzegging gegeven op 15 september 1958 en had de geldigverklaring ervan niet gevorderd in rechten. Na verkoop van het goed gaf de koper een opzegging op 23 september 1959. De feitenrechter had deze opzegging geldig verklaard op grond dat de bepaling van

art. 1776, lid 3 niet toepasselijk was in het geval dat de opzegging kwam van de koper en gegeven werd onder de voorwaarden van art. 1748 B.W., aangezien de wetgever hiervoor speciale regelen had ingevoerd die geen toespeling op art. 1776, lid 3 inhielden. Het Hof vernietigt het bestreden vonnis met de overweging dat de algemene aard van de beschikking van art. 1776, lid 3 belet dat er onderscheid gemaakt wordt tussen de opzeggingen die achtereenvolgens gegeven worden door de eigenaar van het goed, vervolgens door de verkrijger ervan (Cass. 13 september 1962, Pas. 1963, I, 53). In noot 2 bij dit arrest staat: « Comp., en ce qui concerne le cas particulier d'un second congé, donné par l'acquéreur; alors que la procédure en validation du premier congé, donné par le bailleur originaire, n'est pas close : cass. 7 novembre 1958 (Bull. et Pasic. 1959, I, 249). »

In een gelijkaardig geval heeft het Hof later nog zijn rechtspraak bevestigd (Cass. 10 juni 1965, Pas. 1965, I, 1094).

BALIELEVEN

Plechtige openingszitting van het Vlaams Pleitgenootschap bij de Balie te Brussel.

De plechtige openingszitting van het Vlaams Pleitgenootschap bij de Balie te Brussel, die plaats had op vrijdag 24 november 11., is een schitterende manifestatie geworden van Vlaams leven in de hoofdstad.

In de grote zaal der plechtige zittingen van het Hof van Beroep was een talrijk en uitgelezen gezelschap samengekomen. De heer Paul Struye, Voorzitter van de Senaat en de heer Vanderpoorten, Minister van Binnenlandse Zaken, vereerden de zitting met hun tegenwoordigheid. Verder waren al de korpshoofden van de magistratuur aanwezig alsmede delegaties van de vreemde balies en van de zuster-Conferenties. Talrijke magistraten van de verschillende rechtsmachten woonden eveneens de zitting bij.

Na de traditionele oproeping der namen van de leden der Balie die in de beide wereldoorlogen voor het vaderland gevallen zijn, opende de voorzitter Mr. Hilde Pée de plechtige zitting met een rede uitgesproken in het aller sierlijkst Nederlands. Zij dankte de vele aanwezigen voor hun belangstelling en wijdde dan uit over het initiatief dat genomen werd door het Vlaams Pleitgenootschap teneinde in de Vlaamse gewesten het gebruik van een uniforme juridische terminologie te bevorderen. Dit initiatief kan niet genoeg geprezen worden en de mededeling werd van harte toegejuicht.

Daarna werd het woord verleend aan Mr. Eric Lens, die als onderwerp van zijn openingsrede gekozen had: Jeugdbescherming, Wens en Werkelijkheid.

Het was een zeer actueel onderwerp, dat op uiterst boeiende wijze werd behandeld. Spreker gaf in vogelvlucht een overzicht van de verschillende maatregelen die genomen werden ter bescherming van de jeugd in gevaar en ontwikkelde de psychologische ondergrond van deze jeugd aan de hand van een paar treffende voorbeelden. Hij gaf beschouwingen ten beste over de taak van de jeugdbeschermingscomités en stippelde de sociale en technische verbeteringen uit die nog bij de activiteit van deze comités zouden dienen in aanmerking genomen. Uiteindelijk handelde Mr. Lens over enkele vraagstukken die verband houden met de toepassing van de jongste wet op de jeugdbescherming.

Deze mooie rede die op voortreffelijke wijze werd voorgedragen werd met warm applaus begroet. Onze lezers zullen in één van onze aanstaande nummers de tekst ervan vinden.

De heer Stafhouder Gilson de Rouvreux, was in zijn replek werkelijk schitterend.

In een uitmuntend Nederlands handelde hij over de rol van de advocaat bij de jeugdrechtbanken. Hij wees op de noodzakelijkheid dat de advocaten die vóór de Jeugdrechtbank wensen te pleiten zich zouden op de hoogte stellen van de medische en psychologische gegevens die onontbeerlijk zijn om op doeltreffende wijze de bijstand aan de jeugd te verzekeren. Hij legde vooral de nadruk op de plicht van de advocaat die zaken vóór de jeugdrechtbank behandelt blijk te geven van een volstrekte onafhankelijkheid, niet het minst tegenover zijn eigen cliënten, en dat hij als uitsluitend criterium voor zijn tussenkomst het belang van het kind zou in acht nemen.

Ook deze merkwaardige rede van de heer Stafhouder zal in een van onze aanstaande nummers gepubliceerd worden.

Na deze prachtig geslaagde vergadering was een talrijk gezelschap uitgenodigd geworden door de Voorzitter Mr. Hilde Pée in de lokalen van de Bank van Parijs en van de Nederlanden, waar allerlei lekkers gesnoept en gedronken werd en waar de vraagstukken van de jeugdbescherming nog het voorwerp uitmaakten van vele besprekingen.

In een andere zaal van hetzelfde gebouw, rijk versierd met meesterwerken der ... abstracte kunst had 's avonds het traditioneel banket plaats dat buitengewoon geslaagd mocht heten, daar meer dan 200 deelnemers aan de disaanwezig waren.

Bij het vuurwerk der tafelredeneringen die werden uitgesproken mogen wij niet vergeten de mooie ballade te vermelden die door de heer Deken Mout werd gedicht ter ere van de Voorzitter Mr. Hilde Pée. Deze literaire prestatie van de sympathieke Deken werd uitbundig toegejuicht. Hij had ook voor zijn dichtwerk een uiterst dankbaar onderwerp gekozen!

Op de plechtige openingszitting 's namiddags, was de Voorzitter verplicht geweest de afwezigheid te verontschuldigen van de 2 afgevaardigden der Engelse Balie, die tengevolge van de mist niet bijtijds te Brussel konden toekomen. Wanneer echter het banket ten einde liep kwamen plots de 2 Engelse barristers opdagen, die na een lange omweg over Schiphol, uiteindelijk rond middernacht het pleitgenootschap konden vervoegen.

De vermoenissen van de reis en de avonturen van hun zwervtocht beletten niet dat een der Engelse afgevaardigden dadelijk het woord nam en, tot aller verrassing in een voortreffelijk Nederlands een huldegroet bracht aan de Brusselse balie, die op stormachtig applaus werd onthaald.

Het was reeds vrij laat geworden, maar toch nog niet laat genoeg voor zeer vele genodigden want, het bestuur van de Pleitgenootschap had gezorgd voor dansgelegenheid na het feestmaal en, op het rythme van de muziek, duurde de gezelligheid nog tot zeer laat in de nacht.

VLAAMSE JURISTEN,

ABONNEERT U OP

RECHTSKUNDIG WEEKBLAD

MEDEDELINGEN

Vrije Universiteit te Brussel Rechtsfakulteit

Colloquium - zaterdag 2 december 1967 te 10.00 uur ingericht door het Seminarie voor kollektieve arbeidsovereenkomsten, - Bijzondere licentie voor sociaal recht.

De bevoegdheid van de organismen voor medezeggenschap in de onderneming

Sprekers:

Prof. Dr. M. Homès, Rector van de Vrije Universiteit te Brussel; de Heer Leburton, Oud-Minister; de Heer M. Stroobant, Docent aan de Vrije Universiteit te Brussel; de Heer P. Coetsier, Suppleant lesgever aan de Rijksuniversiteit te Gent; Prof. Dr. Csanadi, Hoogleraar aan de Universiteit te Budapest.

Debat:

Prof. Dr. L. Remouchamps, Voorzitter; de Heer Declercq, Nationaal Propagandist, A.C.V.; de Heer Gogne, Adjunkt Nationaal Secretaris, A.B.V.V.; de Heer Van Der Haegen, Nationaal Secretaris, A.C.L.V.B.; de Heer Verschueren, Directeur bij het V.B.N.

Dit colloquium zal doorgaan in het Auditorium nr. 13 van de Rechtsfakulteit - Vrije Universiteit te Brussel, F.D. Rooseveltlaan 50, Brussel 5.

Secretariaat: Seminarie voor kollektieve arbeidsovereenkomsten - Vrije Universiteit te Brussel, A. Buyllaan 125, Brussel 5. Telefoon 49 00 30, uitbr. 2649.

Midagmaal: 150 fr. - Restaurant: Club voor de Professoren, A. Depagelaan Brussel 5.

Rapporten voor deze studiedag: 150 fr. te storten op P.C.R. nr. 200 van de Bank Lambert - Agentschap Elsene - Universiteit, Brussel 5, met aanduiding « voor rekening nr. 517.348 W - Colloquium van 2 december 1967 ».

TIJDSCHRIFTEN

Omnilegie: jg. 1967 - nr. 9:

Wetgeving.

Tijdschrift voor Notarissen: jg. 1967 - nr. 11:

Desimpelaire A., Notariël vademecum voor aankoop van onroerende goederen.

Tijdschrift van de Vrederechters: jg. 1967 - nr. 10:

Rechtspraak.

Nederlands Juristenblad: jg. 1967 - nr. 40:

Rommelink J., Het rapport van de commissie inbeslag-neming gestolen voorwerpen II (slot). — Gokkel H.R.W., Inbreuk op auteursrecht of onrechtmatige daad? — Catz H.S., W.A.O. en W.A.M., — Swane J.W.I.M., Berechtiging van geschillen door de Raden van Beroep. — Langemeijer G.E., Psychiatrisch-Juridisch Gezelschap.

Weekblad voor Privaatrecht, Notaris-Ambt en Registratie: jg. 1967 - nr. 4972:

Schoordijk H.C.F., Kanttekeningen bij de gemeenschap van vruchten en inkomsten en die van winst en verlies in het Gewijzigd Ontwerp van de invoeringswet boek 1 Nieuw B.W. — Bespreking door Prof. Stein P.A.: Pand

en hypotheek in het Ontwerp B.W., proefschrift van Mr. Dekhuizen M.C. (I).

Rechtsgeleed Magzijn Themis: jg. 1967 - nr. 4/5:

De Ruiter A.C., Uitgangspunten van de Proeve, enkele opmerkingen van inleidende aard. — Meeuwissen D.H.M., Grondrechten en Rechtspraak in de Proeve. — Steenbeek J.G., De regering en de hoge colleges van staat in de Proeve. — Duynstee F.J.F.M., Kritische aantekeningen over « de Staten-Generaal » in de Proeve. — Somer J.C., Het hoofdstuk wetgeving en bestuur van de Proeve. — Wessel J., De bijzondere bepalingen van wetgeving en bestuur in de Proeve. — Boeren J.A., Openbare Lichamen.

Nieuwe Literatuur over Oorlog en Vrede: jg. 1967 - nr. 11:

Internationale betrekkingen. — Volkenrecht. — Politologie. — Geschiedenis. — Economie. — Conflictologie. — Sociologie. — Communicatietheorie. — Psychologie-Psychiatrie-Paedagogie. — Theologie-filosofie. — Ethica. — Fysica. — Militaire wetenschappen. — Theorie der Ontwapening.

Journal des Tribunaux: jg. 1967 - nr. 4593:

Versée Th., Le recours au juge en matière fiscale.

Revue de l'Administration et du Droit administratif de la Belgique: jg. 1967 - nr. 11:

Sarot J., Droit constitutionnel.

Cahier de Droit Européen: jg. 1967 - nr. 6:

Renauld J., Aspects de la coördination et du rapprochement des dispositions relatives aux sociétés. — Claeys Bouuaert I., Le système européen de taxe sur la valeur ajoutée.

Annales de la Faculté de Droit de Liège: jg. 1967 - nr. 1 et 2:

A la mémoire de Léon Graulich. — Moureau L., A la mémoire d'André Buttgenbach. — Robinson J., Economics After « Laissez-faire ». — Lambert P., Résumé et bref commentaire de la leçon de Mme J. Robinson. — Scotto I., Droit subjectif et intérêt légitime, comme critère de la compétence des tribunaux judiciaires et administratifs. — Horion P., La protection contre le licenciement des salariés délégués ou candidats aux conseils d'entreprise et aux comités de sécurité, d'hygiène et d'embellissement des lieux de travail. — François L., L'adage Nul ne peut se faire justice à soi-même en général et sous l'angle particulier du droit du travail. — Fontaine M., L'évolution du droit de la concurrence. — Lejeune J., La démographie wallonne dans le cadre de la Belgique.

Revue du Droit Public et de la Science Politique en France et à l'Etranger: jg. 1967 - nr. 5:

Kastari P., Le chef de l'Etat dans les institutions Finlandaises.

Recueil Dalloz Sirey (Parijs): jg. 1967 - nr. 39:

Rivero J., Sous-équipement juridique de la France.

Nr 40:

Robert Ph., La tutelle aux prestations sociales en droit des mineurs après la loi nr 66-774 du 18 octobre 1966.